

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Haridusinnovatsiooni õppekava

Laura Laine

LASTEAIÄÕPETAJATE ARVAMUSED EELKOOLIEALISTE LASTE LOOVUSE JA
MÄNGUOSKUSTE ARENDAMISEST

Magistritöö

Juhendaja: Irja Vaas (MA)

Tartu 2022

Resümee

Lasteaiaõpetajate arvamused eelkooliealiste laste loovuse ja mänguoskuste arendamisest.

Lapse loovuse ja mänguoskuste arendamisele tuleb tähelepanu pöörata lapse varajasest east alates ja selle arendamisel on oluline roll ka koolieelse lasteasutuse õpetajal. Seepärast on oluline, millisena kirjeldavad lasteaiaõpetajad loovuse ja mänguoskuste arendamise vajalikkust ning milliseid loovuse ja mänguoskuste arendamiseks mõeldud tegevusi kirjeldatakse.

Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamused, mis põhjustel on loovuse ja mänguoskuste arendamine eelkoolieas vajalik ning milliseid loovuse ja mänguoskuste arendamiseks mõeldud tegevusi kirjeldatakse. Eesmärgi täitmiseks viidi läbi õpetajatega intervjuud saamaks teavet õpetajate arusaamade ning läbi viidavate tegevuste kohta lasteaias. Tulemustest selgusid mitmed lapse arengut toetavad aspektid, miks peavad lasteaiaõpetajad loovuse ja mänguoskuste arendamist vajalikuks ning kirjeldused loovuse või mänguoskuste arendamiseks mõeldud tegevustest.

Võtmesõnad: *loovus, mänguoskused, eelkooliiga, õpetaja*

Abstract

Kindergarten teachers' opinions on the development of creativity and play skills of preschool children.

Attention must be paid to the development of a child's creativity and play skills from an early age, and the pre-school teacher also has an important role to play in developing this. Therefore, it is important how kindergarten teachers describe the need to develop creativity and play skills and what kinds of activities for developing creativity and play skills are described.

The aim of this master's thesis is to find out the opinions that the teachers of pre-school childcare institutions have about the reasons why the development of creativity and play skills is necessary at preschool age and what activities are described for the development of creativity and play skills. To achieve this goal, interviews were conducted with teachers to obtain information about their perceptions and activities in the pre-school institution. The results revealed several aspects of why kindergarten teachers consider the development of creativity and play skills necessary and descriptions of activities designed to develop creativity or play skills.

Keywords: *creativity, play skills, preschool age, teacher*

Sisukord	
Resümee	2
Abstract	3
Sissejuhatus	5
Loovuse mõiste ning käsitlused	6
Loovuse areng	7
Loovuse arendamine eelkooliealistel lastel	8
Mängu mõiste ja liigid	10
Mänguoskuste arendamine eelkoolieas	12
Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused	16
Metoodika	16
Valim	16
Andmete kogumine	18
Andmeanalüüs	19
Tulemused	20
Lasteaiaõpetajate kirjeldused loovuse arendamise vajalikkusest	20
Lasteaiaõpetajate kirjeldused loovust arendavatest tegevustest	22
Lasteaiaõpetajate kirjeldused mänguoskuste arendamise vajalikkusest	24
Lasteaiaõpetajate kirjeldused mänguoskust arendavatest tegevustest	26
Arutelu	28
Töö praktiline väärtus	34
Uuringu kitsaskohad ja edasised soovitus	34
Tänuõnad	35
Autorsuse kinnitus	35
Kasutatud kirjandus	36
Lisa 1	
Lisa 2	
Lisa 3	
Lisa 4	

Sissejuhatus

Koolieelne iga on oluline aeg laste loovuse arendamiseks. Seeläbi tekivad lapsel uued ideed, ta on võimeline lahendama erinevaid probleeme ning uurima ümbritsevat maailma (Hidayah, 2020). Ka mängul on lapse arengus märkimisväärne roll (Ugaste, 2005). Mängides omandab laps uusi teadmisi ja oskusi (Brotherus, 2001). Mängu käigus areneb lapsel probleemide lahendamise oskus ning mõtlemisvõime. Lisaks on laps võimeline kohanduma, olema paindlik ja innovaatiline (Võgotski, 2016).

Lapse loovuse arendamisel peetakse oluliseks last ümbritsevat keskkonda, võimalust suhtlemiseks eakaaslaste ja täiskasvanutega (Coleman, 1988) ning sellele tuleb tähelepanu pöörata juba alates lapse varajasest east (Hidayah, 2020). Seeläbi tekib lapsel huvi ümbritseva maailma suhtes, tekivad uued ideed ning ollakse võimelised lahendama erinevaid probleeme ja leidma vastuseid küsimustele (Hidayah, 2020). Lapse loovuse arenemiseks on vajalik täiskasvanute kohalolek, lapsega suhtlemine ja talle tähelepanu suunamine (Coleman, 1988). Seepärast on oluline roll ka koolieelse lasteasutuse õpetajal, kelle ülesandeks on luua lastele turvaline ja julgustav keskkond (Dere, 2019).

Ka mänguoskuse arendamisel on oluline tähelepanu pöörata sellele, millises keskkonnas laps igapäevaselt viibib, mida kuuleb ja näeb. Kaasaegsete käsitluste kohaselt peetakse mängu lapse sotsiaalse, emotsionaalse ja kongitiivse arengu osaks. Lapse kasvamise käigus muutuvad ka mängud keerulisemaks (Niilo & Kikas, 2008). Koolieelse lasteasutuse tegevuste planeerimisel peetakse mängu ja mängulisust õppetegevuste planeerimisel kõige tähtsamaks (Vogt *et al.*, 2018).

Antud magistritöös käsitletakse loovuse ja mänguoskuste arendamist paralleelselt, kuna varasemast uurimusest on selgunud, et õpetajate arvates lapsed kasutavad mängides kujutlusvõimet (Umbleja, 2019), mis on üheks osaks loovusest (Võgotski, 2016) ning õpetajate hinnangul avaldub loovus kõige sagedamini just mängulise tegevuse kaudu (Sinilaht, 2018). Varasemalt on läbi viidud uurimus loovuse arendamisest läbi muusika (Saar, 2016) ja kunsti (Kool, 2018) millest selgus, et õpetajad peavad loovuse arendamisele tähelepanu pööramist vajalikuks (Saar, 2016; Kool, 2018). Ka koolieelse lasteasutuste õpetajate hinnangul on loovuse arendamine vajalik, kuid siiski ei keskenduta sellele piisavalt (Teder, 2014). Lisaks on varasemalt ka uuritud lasteaiaõpetajate arvamust mängu kohta, millest ilmnnes, et mängu peetakse lapse põhitegevuseks ja viisiks õppimiseks kõigis lasteaia õppevaldkondades (Puusemp, 2018).

Varasemalt on uuritud mängu tähtsustamist õpetajate seas eelkooliealistel lastel ning ilmnes, et õpetajad peavad mänguoskuse arendamist vajalikuks (Umbleja, 2019). Uurimustes on varasemalt pigem keskendunud sellele, mida arvavad õpetajad loovuse ja mänguoskuste olulisusest ning millena kirjeldatakse loovust või mängu. Seega võttes arvesse eelnevat, on magistritöö eesmärgiks välja selgitada koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamused, mis põhjustel on loovuse ja mänguoskuste arendamine eelkoolieas vajalik ning milliseid loovuse ja mänguoskuste arendamiseks mõeldud tegevusi kirjeldatakse.

Töö teoreetilised lähtekohad

Loovuse mõiste ning käsitlused

Loovust kirjeldatakse kui laiaulatuslikku teemat, millel on oluline roll individuaalsel ja ühiskondlikul tasandil ülesannete lahendamiseks erinevates valdkondades. Individuaalsel tasandil kirjeldatakse loovuse väljendumist igapäevaelus ja töös probleemide lahendamisena. Ühiskondlikul tasandil kirjeldatakse, et loovuse abil on võimalik teha uusi teaduslikke avastusi, luua leiutisi ning sotsiaalprogramme (Sternberg & Lumbart, 1999). Ka Torrance (1974) kirjeldab loovust, kui protsessi, mille käigus inimene paneb tähele erinevaid probleeme ja seejärel leiab neile loovalt lahendusi. Loovust kirjeldatakse uue ja väärtusliku tegevuse või ideena. Seejuures on oluline roll sotsiaalsel hindamisel, mille järel määratletakse idee uudsus või väärtuslikkus. See tähendab seda, et loovuse olemasolu ei määratleta inimese peas, vaid loovuse olemasolu tehakse kindlaks idee ja kultuurilise konteksti vastastikmõjul. Seega loovus on süsteemne produkt, mis väljendub sotsiaalses süsteemis (Csikszentmihalyi, 1999). Uudsenähteline lahendus või idee peab olema sotsiaalselt vastuvõetav (Feldhusen, 1999).

Levinud on arusaam, et loovus esineb vaid seal, kus on valminud midagi märkimisväärset. Siiski nii see ei ole – loovus on kõikjal, kus indiviid kombineerib, kujutleb, muudab või loob midagi uut (Võgotski, 2016). Iga inimene on võimeline loovtegevuseks. Ka kõige tühisemana tunduv loome, uudne lahendus on väljendus loovast mõtlemisest (Guilford, 1950). Suurte avastuste ja leiutisteni jõudmisel on kasutatud väikseid loominguoskusi, mis on loodud tundmatute isikute poolt (Võgotski, 2016). Loovmõtlemiseks peetakse inimese kognitiivset oskust luua uudseid seoseid, mille tulemuseks on sotsiaalselt vastuvõetav idee või lahendus (Feldhusen, 1999). Loovus on nii mentaalne kui ka sotsiaalne protsess, mille käigus avastatakse uusi ideid või luuakse seoseid olemasolevate ideedega (Semidor, 2010). Loovuseks

peetakse rühma teadmisi ja kujutlusi, millele tuginevalt laiendatakse olemasolevaid teadmisi. Olenemata sellest, kas tegu on lapse või täiskasvanuga, siis loovuse abil luuakse midagi uut (Kallas, 2015). Lähtuvalt eelnevast käsitletakse käesolevas töös loovust võimena, mille abil luuakse midagi uut toetudes varasematele teadmistele ja kogemustele.

Erinevate valdkondade inimesed kasutavad loovust probleemide lahendamiseks, kuid selle väljendus ilmneb erinevatel viisidel - joonistades, kirjutades, maalides jm (Guilford, 1950). Divergentse mõtlemise ja probleemide lahendamise oskuste mõõtmine käib läbi mõtlemise komponentide (Torrance, 1974). Selleks aga, et jõutaks vajatava tulemuseni, on vaja rakendada loovuse nelja komponenti, milleks on mõtlemise voolavus, originaalsus, paindlikkus ning üksikasjalikkus. Mõtlemise voolavusena käsitletakse teadmise või kogemuse meeldetuletamise kiirust ning originaalsusena erinevate ideede väljatoomist. Mõtlemise paindlikkusena aga kirjeldatakse erinevate pakutavate ideede leidmist ning üksikasjalikkus on mõtete hulk ajahetkel (Guilford, 1950).

Täiskasvanu loovust toetavad kognitiivsed faktorid, isiksus, motivatsioon ja keskkond, kuid lapse loovust toetavad kasvukeskkond ja vaimsed võimed (Heinla, 2008). Loovust kirjeldatakse kui psühholoogilist protsessi, mille käigus inimaju peab töötama erinevatel tasemetel. Vajalik on informatsiooni salvestamine, hoidmine ja meeldetuletamine; hargnev mõtlemine teadmiste ja fantaasia kasutamine ideede loomiseks; koonduv mõtlemine loogika abil alternatiivide leidmiseks (Kallas, 2015).

Loovuse areng

Ollakse erineval arvamusel, kas loovus ja IQ-tase on omavahel seotud. Seda põhjusel, et mitmed kogutud andmed toetavad väidet, et IQ-tase ja loovus on omavahel seotud, kuid siiski on kogutud ka andmeid, mis näitavad, et IQ-taseme ja loovuse vahel ei ole seost. On jõutud arusaamale, et loovuse ja isiksuse eripärade vahel on seos ning lisaks IQ-tasemele mõjutavad loovuse arengut mitmed asjaolud. Oluline loovuse arenemisel on see, kus on indiviidi elukoht ja huvid ning milliste hobidega tegeletakse (Guilford, 1950). Loovuse areng sõltub ka sellest, millised on indiviidi teadmised, oskused, motivatsioon, enesekindlus ning kultuurilised ja hariduslikud tegurid (Heinla, 2004).

Klassikaliselt kirjeldatud loovus areneb lastel välja 10.-11. eluaastal (Dudek, 1993) ning kuigi väikelapsed on väljendusrikkad ning ekspressiivsed, siis ollakse arvamusel, et nende

loovust peaks teisiti defineerima, kuna neil on raskusi teha vahet välisel reaalsusel ning sisemisel kujutlusel (Heinla, 2008). Eelkooliealiste laste loovust ei saa käsitleda nii, nagu seda tehakse täiskasvanute puhul (Smith & Carlsson, 1990). Lastel avaldub loovuse areng simuleeriva ehk vigurdava mängu käigus. See aga tähendab, et laste loovus on kogemuslik (Runco, 1997). Torrance'i (1971) uuringust ilmnes, et loovuse areng vanuses 4-16 aastat on ebahütlane. 5-6 eluaastal toimub esimene märgatav areng loovuses, mille tulemusel suudetakse eristada välist reaalsust. 7-8 aastast algab aga taas langus ning seetõttu koolieelikud pole võimelised eristama kogetu subjektiivseid ja objektiivseid omadusi. See tähendab seda, et nad ei suuda eristada iseennast ja osa reaalsusest, mis on nendest sõltuv (Smith & Carlsson, 1990). 7-8 aastast on laste loovus justkui kokku pakitud ning nende võimekus loovalt tegutseda häiritud (Heinla, 2008).

Loovuse areng toimub inimestel erineva kiirusega (Guilford, 1950). Kuid see, kui laps eelkooliealisena on kaaslastest vähem loov, ei ole määravaks, et ta ka täiskasvanueas teistest vähem loov oleks (Amabile, 1989). Lapse loovuse arenemise toetamiseks tuleb pöörata tähelepanu Lev Vögotski poolt loodud mõistele „lähima arengu tsoon“, et pakutavad tegevused pakuksid lapsele väljakutset ja annaksid võimaluse arendamiseks. Seega tuleb pakkuda lapsele tegevusi, mis pole iseseisvalt teostavad ning mille tegemiseks vajab ta abi (Vögotski, 2016). Võttes arvesse eelnevat, siis selleks, et toetada ka aeglasema loovuse arenguga lapsi, on võimalik neid suunata tegevustesse kiiremini arenenumate lastega. Seeläbi tekib tegeliku ja potentsiaalse arengu vahemaa ning lastel on võimalik õppida midagi uut (Maslov, 2018).

Loovuse arendamine eelkooliealistel lastel

Loovuse arenemise seisukohalt on määravaks see, milline on teda ümbritsev keskkond ning millised võimalused tal on suhtlemaks nii täiskasvanute kui ka eakaaslastega (Coleman, 1988). Tähelepanu tuleb pöörata sellele, millised on last ümbritsevate lähedaste teadmised loovusest ja selle arendamisest, millised on keskkonnas ressursid loovuse arenemiseks ning milline on lapse võimekus ja isiksuseomadused, sest nendest sõltuvalt areneb ka lapse loovus (Csikszentmihalyi, 1999). Lapse loovuse arengut mõjutab ka see, kuidas tema ideedele reageeritakse. Seda tuleb teha positiivselt ning ideid väärtustavalt (Dere, 2019). Lisaks eelnevale on oluline tähelepanu pöörata ka sellele, et lastel oleks aega katsetada ja leida lahendusi (Vong, 2008).

Loovust tuleb arendada lapse varajasest east alates, sest seeläbi tekivad lapsel uued ideed, ta oskab lahendada erinevaid probleeme ning uurib ennast ümbritsevat maailma (Hidayah, 2020). Kuna koolieelne iga on lapse loovuse arengu seisukohast üheks oluliseks ajaks, siis sel perioodil tuleb täiskasvanutel olla laste jaoks julgustavad ning anda neile võimalusi õppimiseks ja tegutsemiseks koos eakaaslastega. Kui täiskasvanud ja eakaaslased, kellega koos tegevusi tehakse, on toetavad ja julgustavad, siis laps tunneb, et tal on turvaline katsetada, teha vigu ning võtta riske (Hidayah, 2020). Arendades laste loovust tuleb õpetajal arvestada lapse ealise arenguga (Hidayah, 2020) ning õpetajana hinnata laste individuaalsust ning seejuures julgustavada erinevate vaatenurkade jagamist kaaslastega (Dere, 2019).

Koolieelses lasteasutuses töötavad õpetajad omavad laste loovuse arendamisel suurt rolli. Lastele pakutavad õppematerjalid peaksid olema varieeruvad, et tekiks võimalused erinevateks lahendusteks ja ideedeks. Oluline on lapsi julgustada osalema loovmängudes, anda neile võimalusi unistamiseks ning võimaldada väljendada erinevaid ideid (Dere, 2019). Ka juhiste andmisel lastele tuleb tähelepanu pöörata sellele, et need ei oleks pidevalt liiga detailsed. Kui lapsele ei anta võimalust ise mõelda, otsustada ja teha, siis ei hakka nad omaalgatuslikult leidma lahendusi ega tegutsema (Coleman, 1988). Lisaks tuleks rühmaruumi kujundamisel jälgida, et sealolevad esemed, mänguasjad ja kasutatavad vahendid ning materjalid oleksid lapsele kättesaadavad. Seeläbi on lastel võimalik olla iseseisev (Nugin, 2013) ning arendada loomingulisust (Ponti, 2008).

Lapse loovuse arenemiseks on vajalik täiskasvanute kohalolek, lapsega suhtlemine ja talle tähelepanu suunamine (Coleman, 1988). Seega tuleb tähelepanu tuleb pöörata ka sellele, et lapsi tunnustataks ning innustataks (Dere, 2019), kuna suur roll on ka lapse enesehinnangul. Enesehinnangu toetamiseks tuleb tagasisidet lapsele andes arvestada lapse tundlikusega ning seejuures anda lapsele mõista, et ta on väärtuslik (Tropp & Mägi, 2008). Laste võrdlemine kaaslastega tekitab hirmu kaotamise ees ning tegevuse nautimise asemel soovitakse vaid võita. Takistavaks teguriks on ka see, kui lastele ei anta võimalust valida ning neile öeldakse ette, mida ja kuidas peab tegema. Seeläbi väheneb laste huvi ja soov tegutseda (Coleman, 1992). Kui on arvestatud iga lapse eripäradega, siis seeläbi on loodud soodustavad tingimused selleks, et lapsel tekiks soov õppida ning on valmis võtma osa erinevatest tegevustest (Tropp & Mägi, 2008).

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on välja toodud, et arvestatakse laste sooviga teha katsetusi leidmaks uusi lahendusi ning julgustatakse last kasutama enda poolt leitud

lahendusi ergutades kujutus- ja algatusvõimet. Lisaks on toodud välja, et õppetegevuste läbiviimisel arvestatakse lapse individuaalsete eeldustega. Loovust on võimalik arendada kõigis õppevaldkondades. Näiteks ka liikumise ja muusika valdkondades, kus on võimalik muusikalis-rütmiliselt liikuda või tantsida (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008). Loovuse arendamist ja olemust on varasemalt uuritud ka läbi muusika (Saar, 2016) ning seostatud ka kunstiga (Kool, 2018). Muusika valdkonnas läbi viidud uurimusest (Saar, 2016) selgus, et õpetajad peavad loovuse arendamist lastel vajalikuks ning ka õpetajatena tuleb end vastavas valdkonnas täiendada.

Loovuse arendamiseks on erinevaid viise. Laste loovuse arengut saab koolieelses lasteasutuses toetada läbi kõigi õppevaldkondade planeeritud tegevuste kaudu, milleks on maalimine, lugude jutustamine, tantsimine ja nii edasi (Niilo & Kikas, 2008). Loovuse arengu seisukohalt peetakse mängimist aga ülioluliseks, sest mängides saab laps võimaluse kasutada loovust, et luua näitlik situatsioon mingite olukordade lahendamiseks (Maslov, 2018).

Mängu mõiste ja liigid

Mängu roll lapse arengus on märkimisväärne (Ugaste, 2005). Mängimise kaudu laps omandab uusi teadmisi ja oskusi, kuid seejuures ei teadvustata, et tegemist on õppimisega (Brotherus, 2001). Oluline on arvestada mängude eakohasusega, sest vanematele lastele ei pruugi olla enam need mängud, mis noorematele, arendavad. Laste vanuse kasvades muutuvad ka mängud keerulisemaks – sisu muutub detailirohkemaks, tegevuses osalemise aja pikkus pikeneb, mängitakse erineva sisuga mängu (Võgotski, 2016).

Mängu käsitletakse erinevate teooriate alusel. Klassikaliste käsitluste kohaselt keskendutakse mängu põhjustele ning tagajärgedele pidades seejuures kõige tähtsamaks lapse füüsilist arengut. Kuid kaasaegsete käsitluste kohaselt on mäng lapse sotsiaalse, emotsionaalse ja kognitiivse arengu osa ning käesolevas töös lähtutaksegi kaasaegsest mänguteooriast. Lisaks ollakse arvamusel, et mäng mõjutab laste füüsilist arengut (Eberle, 2011). Mängu peetakse sotsialiseerimiseks heaks meetodiks, sest koos teiste lastega mängides õpivad lapsed sotsiaalseid norme ja reegleid. Ka emotsionaalset arengut toetavaks tegevuseks on mäng, sest lapsel on võimalus mängides väljendada oma soovunelmaid ning traumaatilisi kogemusi elus (Niilo & Kikas, 2008). Kognitiivse mänguteooria puhul nähakse mängu kui vabatahtlikku kognitiivset protsessi, mis toetab kognitiivset arengut, probleemide lahendamise oskust ning mõtlemisvõime

arenemist seejuures suurendades innovatiivsust, kohandumist ning paindlikkust (Võgotski, 2016). Mängu abil saab toetada ka füüsilist arengut, kuna seeläbi saavad lapsed õppida tundma oma füüsilisi võimeid ning proovida teha erinevaid harjutusi (Niilo & Kikas, 2008).

See, kuidas ja millisena areneb lapse mänguoskus, on tihedalt seotud sellega, millised tingimused on loodud mängimiseks, ehk millises keskkonnas laps igapäevaselt on, mida ta näeb ja kuuleb. Oluliseks peetakse arengu seisukohalt ka seda, et laps saab mängida erinevatel viisidel, s.t üksi, kaaslastega ning täiskasvanuga (Niilo & Kikas, 2008). Lapse arengu käigus muutuvad ka mängud ja eesmärk mängimisel. Kasvades ning arenedes muutuvad mängitavad mängud keerukamaks. Laps võib olla võimeline keerukamaks mänguks, kuid siiski võib mängu kompleksuse tase erineda, kui ta on erinevates keskkondades, osaleb mängus üksi, osaledes mängudes kaaslas(t)ega või mängides täiskasvanuga (Niilo & Kikas, 2008).

Imikute käte ja jalgade liigutamist loetakse nende esimeseks mänguks. Lapsevanemad hakkavad sel ajal lapsega mängima rääkides, naeratades ja lapse käsi ning jalgu liigutades. Esimesed tegevused lapse ja vanema/täiskasvanu vahel on seotud emotsioonidega. Kuid juba teisel eluaastal meeldib neile olla koos teiste lastega, kuid ühiselt siiski veel ei tegutseta. Üksinda või täiskasvanuga mängimine kestab umbes kolmanda eluaastani ning seejärel muutuvad huvitavaks ka teiste eakaaslastega koos tehtavad tegevused (Niilo & Kikas, 2008).

Esimesed mängud, mida lapsed juba imikuna mängivad, on *harjutusmängud*. Piaget`i teooriale tuginedes kordab laps füüsilist või vaimset tegevust rõõmuga ning seeläbi arenevad mängud asjadega, mängud reeglitega ning kujutlusmängud harjutusmängudest, sest need soodustavad kognitiivset arengut (Niilo & Kikas, 2008). Varajases eas harjutusmängu mängides laps kasutab intensiivselt oma keha ning umbes aastasele lapsele on omane, et ta katsub pidevalt erinevaid esemeid, lööb neid vastu põrandat või üksteise vastu (Piaget, 1951). Smith`i teooria alusel on tegemist n-õ rütmilise stereotüübiga, mille kaudu areneb laps füüsiliselt. Harjutusmängu peetakse seotuks jookmise, ronimise ja hüppamisega, mistõttu on tegu mänguliselt kogu keha haarava liikumisega (Niilo & Kikas, 2008).

Harjutusmäng on osaliselt kattuv *konstruktiivse mänguga* juhuslike ja tahtlike kombinatsioonide poolest, sest selle jooksul laps kasutab materjale, loob ja konstrueerib teadlikult valitud objekti (näiteks maja) või katsetab juhuslikkuse alusel luues erinevaid kujundeid. Konstruktiivne mäng aitab lastel mõista nähtusi maailmas ning põhjuslikke seoseid, mis tähendab, et konstruktiivne mäng soodustab lapse kognitiivset arengut (Niilo & Kikas,

2008). Bruneri (1972) teooria alusel on konstruktiivne mäng paindlikku mõtlemisest arendav, andes seejuures võimaluse panna mitmeid objekte või elemente erinevatesse olukordadesse.

Kujutlusmängu ehk sümbolilist mängu saab mängida üksinda või kaaslasega.

Sümbolilises mängus kujutletakse üht eset teise asemel. Näiteks võib kasutada puupulka võtmena või pappkasti autonäidet (Piaget, 1951). Pole täpselt selge, kuidas mõistavad teisest eluaastast lapsed kujutlusmängus kasutatavaid sümbolisi esemeid, kuid haripunkti saavutab kujutlusmäng lapse koolieelse ea lõpus (Niilo & Kikas, 2008). Vögotski (2016) teooriate alusel on kujutlusmängul oluline roll uute kongitiivsete ja sotsiaalsete oskuste omandamisel.

Kujutlusmängu tekkimiseks on oluline roll sotsiaalsel situatsioonil, mille abil laps jäljendab ja mängib läbi seda, mida on varasemalt kogunud ja näinud (Niilo & Kikas, 2008).

Lapsed hakkavad alates kolmandast eluaastast mängima kujutlusmänge koos kaaslastega ning tekivad *rollimängud*. Need on seotud sotsiaalsete suhetega, sest mängijad omistavad endale rolle ning väljendavad erinevaid situatioone. Esmalt tekib rollimäng hooldaja ja lapse vahel, mis aitab omandada lapsel sotsiaalsed oskused ja kommunikatiivsed arusaamad, et mängu mängida ka eakaaslastega. Rollimängud eeldavad lastelt omavahelist suhtlust ja koostööd ning arendavad loovust, mõtlemist ning sotsiaalseid oskuseid (Niilo & Kikas, 2008). Õpetajad peavad erinevate mängude mängimist sotsiaalseid oskuseid arendavaks tegevuseks (Pahk, 2017) ning Kanadas läbiviidud uurimusest selgus, et 59% õpetajatest peab mängu sotsiaalseid ja akadeemilisi oskusi/teadmisi arendavaks tegevuseks või meetodiks (Fesseha & Pyle, 2016).

Juba rollimängudes kehtestavad lapsed reegleid, mida nad saavad soovi korral mängimise ajal muuta. *Reeglitega mängus* on aga eelnevalt reeglid kehtestatud ning mängu käigus neid muuta ei saa. Tihti peale on reeglitega mängud võistlusmängud, kus on võtjad ja kaotajad. Reeglitega mängu peetakse kõige komplekssemateks ning nende mängimisel eeldatakse lastelt teatud arutlemise taset (Niilo & Kikas, 2008). Lisaks on oluline ka, et oleksid olemas lastel omavahelised sotsiaalsed suhted. Selliseid mängu hakkavad lapsed mängima kõige hiljem, umbes 7.-11. eluaastal, ning need pakuvad huvi ka täiskasvanutele (Piaget, 1951).

Mänguoskuste arendamine eelkoolieas

Esimesel eluaastal laps tutvub mänguasjade omadustega ning ei tegutse nendega veel sihipäraselt. Selle asemel laps viskab, tõstab, keerutab või laob mänguasju üksteise peale.

Esimesel eluaastal laps kasutades oma erinevaid meeli tutvub teda ümbritseva keskkonnaga ning

oma hooldajaga. Põhiliselt tegutsetakse täiskasvanuga (Ugaste *et al.*, 2009). Ka varasemalt läbiviidud uurimuses leiti, et kui õpetaja oli laste ligidal, siis saadi lapsi paremini toetada ning vajadusel sekkuda sobival hetkel (Fleer, 2018). Esimese eluaasta lõpus mängib laps mängu, mis sisult on teda ümbritsevate inimeste tegevuste ja käitumise matkimine. 1-2 aastaste laste mängud tuginevad nende isiklikule kogemusele, mistõttu tegevused on korduvad ning sarnased (Ugaste *et al.*, 2009).

Mängud lähevad sisu poolest keerulisemaks, kui laps on 3-4 aastane. Mängu sisu loomisel kasutab laps erinevatest allikatest saadud kogemusi ja teadmisi kombineerides. Näiteks imiteeritakse täiskasvanuid erinevates rollides. Koos teiste lastega mängides õpib laps mängima sõbralikumalt ja pikemaajaliselt. Mängude käigus saavad lapsed võimaluse jagada ja ühendada oma huve kaaslaste huvidega. Kolmanda ja neljanda eluaasta jooksul areneb lastel oskus ka jagada mänguasju ning hakkab neist rääkima pikemalt ja põhjalikumalt (Ugaste *et al.*, 2009). Varasemalt läbiviidud uurimuses (Fleer, 2018) selgus, et õpetajad ei osale 3-5 aastaste laste mängudes aktiivselt, vaid ollakse pigem vaatleja rollis. Siiski loodi lastele erinevaid erinevaid situatsioonimänge ning loeti ette erinevaid jutte (Fleer, 2018).

5-6 aastased lapsed on mängides võrreldes varasemaga juba iseseisvamad. Mängudes kombineeritakse erinevatest allikatest saadud teadmisi ning kogemusi. Laps tuleb toime mängu organiseerimisega, süžee paika panemisega ning tegevuste määramisega. Mängude sisu on keerulisem, mitmekesisem ning ideerohkem. Enne mängimise alustamist lepitakse kokku reeglid ning mäng ise muutub pikemaks. Kofliktide tekkimisel leitakse järjest enam iseseisvalt lahendusi. Lapsel areneb oskus mängida eakaaslasega, täiskasvanuga ja üksinda. Üksinda mängides muutub mängude sisu järjest keerulisemaks ning tekivad erinevad mängusituatsioonid, kus rollide täitmiseks kasutatakse mänguasju. Mängude juures on järjest olulisemal kohal lapse kõne ilmestamiseks erinevaid rollisuhteid ja tegevusi (Ugaste *et al.*, 2009).

6-7 eluaastal hakkavad lapsed järjest enam rakendama mängudes oma teadmisi ja kogemusi loovalt. Laps on võimeline algatama ise mängu, leppima kokku reeglid ja rollid. Ollakse võimelised mängude reeglite selgitamiseks ning nende järgimiseks. Lisaks jälgitakse, kas ka kaaslane mängureeglitest kinni peab. Kui mängu käigus tekivad tülid, siis ollakse võimelised need omavahel lahendama (Ugaste *et al.*, 2009). Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 6-7 aastane laps tunneb mängust rõõmu, on võimeline keskendumisele, on erinevate mängude algatajaks ning arendab mängu sisu, järgib reegleid mängus ja selgitab neid teistele, sõlmib kaaslastega

kokkuleppeid, tuleb toime kaotusega ja tunneb võidust rõõmu (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) tuuakse välja põhimõtted, et õppetegevuste planeerimisel tuleb seda teha läbi mängu ning et toetataks laste loovuse arengut. Eelnevat toetab asjaolu, et mängimist nähakse koolieelses eas lapse põhitegevusena, mille abil laps omandab, kinnistab uusi teadmisi ja oskusi ning seejuures mänguoskust kirjeldatakse kui üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuste eri valdkondade oskuste ja teadmiste alust. 6-7 aastane laps õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel on võimeline rakendama mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ning muljeid ümbritsevast maailmast ning kasutab mängudes erinevaid vahendeid loovalt. Näiteks selgus varasemalt läbiviidud uurimuses (Lukas, 2014), et lasteaiaõpetajad peavad valdkonna „Keel ja kõne“ arendamisel kõige tõhusamaks viisiks lauamängude mängimist.

Lasteaias toimuv õppetöö on mängupõhine, mis tähendab, et õppimine toimub läbi mänguliste tegevuste (Danniels & Pyle, 2018). Seepärast, et õppetegevused ei toimu nagu koolis traditsiooniliselt, vaid on mängulised, on lasteaias lapsed motiveeritud õppima. Mängu ja mängulisust peetakse koolieelse lasteasutuse tegevuste planeerimisel kõige olulisemaks ning seda ka olenemata sellest, et osad mängud toimuvad täiskasvanu juhtimisel ning teised põhinevad laste omaalgatuslikul ja iseseisval tegevusel (Vogt *et al.*, 2018). Ka varasemalt läbiviidud uurimustest ilmnes, et mängu peetakse lapse põhitegevuseks ja viisiks õppimiseks kõigis õppevaldkondades (Puusemp, 2018; Hegde, Sugita, Crane-Mitchell & Averett, 2013).

Õpetaja peaks olema see, kes pakub lastele keskkonda, kus laps on inspireeritud mängima ning mängulise tegevuse käigus ka õppima (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2008). Kohati on aga õpetaja roll mänguliste tegevuste juures keeruline, kuna tuleb olla jälgija, toetaja, vahendaja, vastaja ning vajadusel ka kaasautor (Fisher, 2008). Õpetajad on mängu kaudsed ja otsesed juhendajad. Läbi kaudse juhendamise kasutavad lapsed teadmisi ja oskusi ümbritsevast elust ning õpetaja mängus ei osa ei võta. Otsesel juhendamisel aga osaleb õpetaja mängu juhendaja või kaasmängijana (Ugaste, 2017). Lisaks saavad õpetajad laste mänguoskuste arengule kaasa aidata, kui lapsed omandavad erinevaid teadmisi ja kogemusi. Lastega tuleks näiteks käsitleda igapäevaseid sündmusi ja täiskasvanute erinevaid tegevusi, käia õppekäikudel, korraldada vaatlusi ning lugeda raamatuid (Ugaste, 2017). Mänguks sobilikud tingimused loob

lasteaiarühmas õpetaja seejuures lapsi nende tegevustes jälgides ning vajadusel sekkudes või suunates (Ugaste, 2005).

Õppetegevuste planeerimisel eelistavad õpetajad kasutada mängu. Varasemalt läbiviidud uurimusest on selgunud, et enamik, 70% uuritud lasteaiatõpetajatest, õpetavad väärtusi lastele kasutades situatsioonimänge ning väiksem osa õpetajatest, keda oli 30%, eelistas aga muid vahendeid, milleks on vanasõnad, muinasjutud või dramatiseeringud (Kõõra, 2012). Mängu abil on lastel võimalik väljendada ja arendada iseseisvust ja aktiivsust ning seepärast on see sobilik õppetegevuste ning erinevate ainevaldkondade integreerimiseks. Kuna mäng on laste jaoks väga köitev ning lapsed võivad pikaajsemalt huviga samu ülesandeid täita mitmeid kordi, siis tuleks mängu kasutada lasteaias peamise õppemeetodina (Ugaste *et al.*, 2009). Mängu kasutamine õppemeetodina annab võimaluse arendada lastel erivaldkondade oskusi ja teadmisi latele justkui märkamatuks (Niilo & Kikas, 2008). Hong Kongis läbiviidud uurimusest selgus osalenud õpetajate seisukoht, et mäng on väga heaks meetodiks õppimiseks ja õpetamiseks (Cheng & Stimpson, 2004).

Varasemalt läbiviidud uurimusest (Neudorf *et al.*, 2017) ilmnes, et õpetajate jaoks on kõige olulisemaks mänguoskused. Kuid seda, kuidas hinnata lapsel mänguoskuste omandamist, peeti kõige keerulisemaks. Seega õpetajad peavad mänguoskusi vajalikeks, kuid õpetajate hinnangul nende teadmised mänguoskuste hindamisest ja arendamisest ei ole piisavalt kõrged (Neudorf *et al.*, 2017). Ameerika Ühendriikide lasteaiades on järjest enam hakatud pöörama tähelepanu akadeemiliste oskuste arendamisele ning mäng on seetõttu jäänud tahaplaanile. Levinumad on õpetajate poolt algatatud ja juhitud tegevused ning mängu ja vabatahtlike tegevuste osakaal on järjest vähenemas (Nicholson *et al.*, 2014).

Lasteaias tuleks lastele luua loomulik keskkond, kuna sellisel viisil on loodud võimalused laste iseseisvaks, planeerimata mänguks (Torquati & Ernst, 2013). Mänguliste õppetegevuste soodustamiseks on võimalik rühmaruum kujundada selliselt, et seal oleksid erinevatele mängudele eraldi piirkonnad ja kasutamiseks mõeldud vahendid. Järjest enam kasutataksegi suuremate laste puhul rühmades keskuste süsteemi, mille suureks eeliseks on võimalus mängu integreerimise võimalus õppekavasse. Seeläbi on tegevused kaudselt õpetaja juhitud andes seejuures võimaluse lastel katsetada ideid ning tegutseda mänguliselt (Niilo & Kikas, 2008). Rühmaruumi kujundamisel tuleks silmas pidada, et seda saaks vajadusel muuta ning ümber tõsta (Hansen *et al.*, 2003).

Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamused, mis põhjustel on loovuse ja mänguoskuste arendamine eelkoolieas vajalik ning milliseid loovuse ja mänguoskuste arendamiseks mõeldud tegevusi kirjeldatakse. Eesmärgi täitmiseks viidi läbi õpetajatega intervjuud saamaks teavet õpetajate arusaamade kohta ning kirjeldusi läbiviidavate tegevuste kohta koolieelses lasteasutuses.

Õpetajate arvamuste kaardistamiseks ja kirjeldamiseks koostati järgmised uurimisküsimused:

- 1) Millisena kirjeldavad lasteaiaõpetajad loovuse arendamise vajalikkust ning loovuse arendamiseks õppetegevusi?
- 2) Millisena kirjeldavad lasteaiaõpetajad mänguoskuste arendamise vajalikkust ning mänguoskuste arendamiseks õppetegevusi?

Metoodika

Kvalitatiivne uurimismeetod annab võimaluse kogumaks erisugust informatsiooni, mida hiljem sünteesida ning vastavalt tehtud analüüsile vajalik materjal/teave esile tuua (Lagerspetz, 2017), mistõttu antud uurimus viidi läbi kvalitatiivse uurimusega. Poolstruktureeritud intervjuu küsimused koostati tuginedes teemakohasele materjalile ning intervjuu läbiviimise eetika põhimõtetele. Eetika põhimõtetest lähtuvalt valmistati intervjuu ette, kontrolliti diktofoni töökorras olemist, tutvustati uurimuse eesmärki ja uurimisküsimusi ning uurimuse läbiviijat, suhtluses oldi viisakas ja sõbralik, tutvustati konfidentsiaalsuse põhimõtteid ning toodi välja õpetaja roll uurimuses osalemisel (Lepik jt, 2014).

Valim

Kriteeriumivalimi põhimõtet silmas pidades moodustasid valimi õpetajad, kes omavad tööalaselt kogemust erinevas eas (2-7 aastaste) laste juhendamisel koolieelses lasteasutuses ning kes omavad vähemalt viieaastast töökogemust. Enamus õpetajatest jõuab asjatundjate staadiumisse peale viiete aastat töötamist (Berliner, 1988). Seega on oluline, et loovuse ja mänguoskuste arendamist õppetegevustes käsitleksid inimesed, kes on aastaid õpetajana töötanud ning omavad teadmisi ja kogemusi vastavast teemast. Valimi moodustasid 10 õpetajat erinevatest

lasteaedadest, kelle andmed on esitatud Tabelis 1. Uurimuses osalenud õpetajate keskmine töötamise aeg õpetaja ametikohal oli üle 14 aasta. Seitse õpetajat kümnest omas töökogemust 10 või enam aastat. Kõik uurimuses osalenud õpetajad omasid kogemust tööalaselt kõikide vanusegruppidega koolieelses lasteasutuses.

Tabel 1. *Õpetajate andmed*

Õpetaja	Tööstaaž aastates	Kogemus vanusegruppidega
Õpetaja 1	8	Kõik vanusegrupid
Õpetaja 2	10	Kõik vanusegrupid
Õpetaja 3	24	Kõik vanusegrupid
Õpetaja 4	35	Kõik vanusegrupid
Õpetaja 5	10	Kõik vanusegrupid
Õpetaja 6	14	Kõik vanusegrupid
Õpetaja 7	6	Kõik vanusegrupid
Õpetaja 8	8	Kõik vanusegrupid
Õpetaja 9	24	Kõik vanusegrupid
Õpetaja 10	10	Kõik vanusegrupid

Uurimust planeerides küsiti esmalt juhuslikkuse alusel välja valitud asutuse juhtidelt nõusolekud uurimuses osalemise kohta e-kirja vahendusel. Seejärel kontakteeruti asutuses töötavate õpetajatega ning lepiti kokku intervjuude läbiviimiseks sobilikud ajad. Intervjuud toimusid asutuste ruumides, kus õpetajad töötavad. Intervjuu alguses küsiti suusõnaliselt õpetajate nõusolek intervjuu salvestamiseks. Uurimuses osalenud õpetajatele tutvustati enne uurimuses osalemist töö teemat, eesmärki ning uurimisküsimusi. Lisaks teavitati uurimuses

osalemisel täielikust konfidentsiaalsusest ning selgitati, et uurimuses osalemine on vabatahtlik. Tagamaks uurimuses osalenutele täielik konfidentsiaalsus, asendati õpetajate nimed numbritega, millest teavitati ka uurimuses osalenuid intervjuu alguses.

Andmete kogumine

Andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuu abil, mis andis uurimuse läbiviijale võimaluse muuta küsimuste järjekorda ning vajadusel küsida täpsustavaid küsimusi. Intervjuu käigus on uurijal võimalus vajadusel täiendavate küsimuste esitamiseks (Dunn, Morgan, O'Reilly, & Parry, 2004). Poolstruktureeritud intervjuu kasutamine andis uurijale võimaluse kõige paremini kohanduda ja reageerida vastustele, mis uuritav intervjuu käigus andis (Graneheim & Lundman, 2003).

Enne uuringu läbiviimist koostati intervjuu kava. Poolstruktureeritud intervjuu (vt Lisa 1) koosnes kahekümnest küsimusest ning oli jaotatud neljaks osaks. Esimeses osas olid sissejuhatavad küsimused, et saada uurimuses osaleja kohta informatsiooni. Teises osas olid küsimused lähtuvalt esimesest uurimisküsimusest, kus vastaja sai loovuse teemaploki küsimustele vastata. Kolmandas osas olid küsimused lähtuvalt teisest uurimisküsimusest, kus vastaja sai mängu teemaploki küsimustele vastata. Neljandas osas olid kokkuvõtavad küsimused, et vastaja saaks soovi korral varasemaid vastuseid täiendada. Intervjuu küsimuste koostamisel peeti silmas nende lähtuvust magistritöö eesmärgist ja uurimisküsimustest. Intervjuu raames koguti informatsiooni vastavalt uurimisprobleemile ja uurimisküsimustele poolstruktureeritud intervjuu abil. Intervjuu andmete kogumiseks valiti seetõttu, et intervjuu annab võimaluse põhjaliku informatsiooni saamiseks ning võimaldab vajadusel esitada lisaküsimusi intervjuul osalejale (Laherand, 2008).

Intervjuu käigus oli uurijal võimalik esitada lisaküsimusi, kui ilmnes, et uuritav küsimusele vastas umbmääraselt või ebaselgelt. Lisaks oli intervjuu käigus vajadusel võimalik ka muuta küsimuste järjekorda või jätta ära küsimusi, kui vastaja neile juba jutu käigus vastas. Küsimused olid avatud ning välditi „kas?-küsimusi“, mis andis õpetajale võimaluse vastamisel kirjeldada oma arvamusi ja kogemusi käsitletavast temast.

Uurimuse usaldusvääruse tagamiseks viidi läbi prooviintervjuu, mille järel intervjuul küsitavaid küsimusi vajadusel täiendada ja muuta, et intervjuu läbiviimine õpetajatega oleks sujuv. Prooviintervjuu järel olulisi sisulisi muudatusi küsimustikus ei tehtud, sest esitatud

küsimused olid arusaadavad. Uurija sai prooviintervjuult aga teadmise, kui kaua intervjuu umbkaudselt kestab ning kogemuse, kuidas intervjuu läbi viia. Prooviintervjuul kogutud andmeid töös ei kasutatud, kuna prooviintervjuul osaleja ei vastanud kriteerumivalimi põhimõtetele.

Enne intervjuu läbiviimist küsiti uuritavalt nõusolekut intervjuu salvestamiseks ning tutvustati intervjuu käiku. Õpetajate vastused salvestati diktofoni abiga ning hiljem need transkribeeriti. Intervjuude lõpus tänas uurija uurimuses osalenuid ning andis teada võimalusest peale uurimust tulemustega tutvuda. Kõik uurimuses osalenud õpetajad soovisid hiljem töö valmimisel uurimuse tulemustega tutvuda.

Andmeanalüüs

Uurimuses kogutud andmeid analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil. Üldises tähenduses võib kvalitatiivset sisuanalüüsi mõista kui rühma paindlikke protseduure kodeerimisotsuste tegemiseks (Kalmus *et al.*, 2015). Kvalitatiivset sisuanalüüsi saab kasutada tekstide sisu ning kontekstilise tähenduse uurimiseks (Laherand, 2008). Tekstilised andmed võivad pärineda näiteks intervjuudest (Kalmus *et al.*, 2015). Kogutud andmeid analüüsiti uurimisküsimuste kaupa induktiivse sisuanalüüsi meetodil.

Intervjuude läbiviimise järel transkribeeriti intervjuud täismahus käsitsi. Transkriptsioone kontrolliti kahel korral. Paralleelselt kuulati intervjuude salvestusi ning loeti transkriptsioone. Seejärel loeti transkriptsioone selleks, et ette valmistada andmeanalüüsi protsessiks. Lugemise käigus kirjutati üles märksõnu, et kogutud andmeid paremini hallata. Transkriptsioonid vormistati kirjastiilis *Times New Roman*, kirjasuuruseks oli 12 ning reavaheks 1,5 (vt Lisa 2). Intervjuude transkriptsioonides asendati õpetajate nimed numbrita tagamaks konfidentsiaalsus. Lühim transkriptsioon oli 12 lehekülje pikkune ja pikim 28 lehekülje pikkune. Kõigi intervjuude transkriptsioonid olid kokku 185 lehekülge. Intervjuudes, transkriptsioonides ning töös edastatud tulemustes märgiti õpetajate nimed numbrita tagamaks konfidentsiaalsus.

Peale transkribeerimist märgiti tekstis ära tähenduslikud laused ning genereeriti nende alusel algsed koodid. Andmete kodeerimiseks kasutati QCMap programmi (Fenzi & Mayring, s.a). Uurimisküsimustele vastuste saamiseks märgiti programmis ära tähenduslik üksus ehk tekstiosa, millele määrati kood (vt Lisa 3). Kodeeriti uurimisküsimuste kaupa. Seejärel töötati välja kodeerimisraam, rühmitades sarnase sisuga laused või fraasid koodiks. Töö usaldusvääruse tagamiseks ning kodeerimiskooskõla saavutamiseks kodeeris ühe intervjuu ka

kaaskodeerija. Kodeerimise lõpus ilmnes, et kõik koodid olid sisuliselt samad, kuid ühe koodi sõnastus oli erinev. Seega lõppkokkuvõttes kaaskodeerija poolt loodud koodid kattusid töö autori omadega, mistõttu hinnatakse koode objektiivseks. Viimases etapis loodi kategooriad ning nende alusel peakategooriad (vt Lisa 4).

Tulemused

Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamused, mis põhjustel on loovuse ja mänguoskuste arendamine eelkoolieas vajalik ning milliseid loovuse ja mänguoskuste arendamiseks mõeldud tegevusi kirjeldatakse. Järgnevalt tuuakse välja vastused kahele esitatud uurimisküsimusele. Tulemusi on illustreeritud uurimuses osalenud õpetajate tsitaatidega, mille juures on õpetajate nimed asendatud numbritega.

Lasteiaõpetajate kirjeldused loovuse arendamise vajalikkusest

Õpetajad pidasid loovuse arendamist koolieelses eas oluliseks mitmetel erinevatel põhjustel. Intervjuude käigus selgusid mitmed kogntiivset arengut toetavad aspektid. Kõige enam peetakse loovuse arendamist vajalikuks sellepärast, et seeläbi areneb lastel oskus tulla toime erinevates olukordades (Õ7). Mitme uuritava vastustest kajastus, et kui lapsel arendada loovust, siis seeläbi areneb ka oskus lahendada tekkivaid probleeme. Õpetaja 9 tõi seejuures välja, et kui lastel tekib omavahel konflikt, siis ta suunab neid ise lahendusi otsima ning alles seejärel vajadusel sekkub.

Uuritavate vastusest ilmnes, et loovuse arendamine on vajalik ka selleks, et õppetöö oleks edukas ning kui koolieelses eas on laste loovuse arendamisele tähelepanu pööratud, siis see loob eeldused koolis paremini hakkama saamiseks ning õppematerjali omandamiseks. Lisaks sellele, et loovus on vajalik kooliks ettevalmistamiseks, nimetati ka uute asjade proovimist ja uurimist ning õpetaja 2 pidas oluliseks tuua välja ka uute katsetamist. Uurimuses osalenud õpetaja 8 väitis, et:

„Ma oman kogemust ka koolis laste õpetamisega ning seal oli kohe näha, et kui last oli julgustatud olema loov, ehk siis jagama arvamusi, tegema uusi asju, proovima, uurima, siis oli ta ka hiljem koolis edukam.“

Intervjuude käigus toodi ka välja, et loovuse arendamiseks on vajalikud varasemad teadmised (Õ2, Õ5, Õ7-Õ8). Õpetaja 7 lisas, et lapse teadmisi on oluline arendada erinevates

valdkondades, kuna seeläbi on lapsel võimalik teha mitmeid edasiarendusi ning jõuda uute ideede, lahenduste või tegevusteni.

Intervjuude käigus käsitlesid õpetajad ka sotsiaalse arengu aspekte loovuse arendamise vajalikkuse juures. Õpetajad pidasid loovuse arendamist oluliseks ka põhjusel, et lapsed oleksid paremad suhtlejad ning meeldivamad kaaslased. Õpetaja 10 kirjeldas loovuse arendamise vajalikkust nii:

„Loov inimene on ju meeldiv suhtluspartner, sest mõistab, et õigus võib olla rohkem, kui ühel inimesel.“

Lisaks toodi õpetajate poolt intervjuude käigus näiteid ka emotsionaalse arengu seisukohalt. Õpetajate kirjelduse kohaselt on loovuse arendamine tähtis koolieelses eas lastel, kuna seeläbi soodustatakse lapsel erinevate huvide tekkimist ning seejärel on võimalik lapsi suunata erinevatesse huviringidesse. Õpetaja 1 tõi intervjuu käigus välja, et:

„Kui pööratakse tähelepanu loovuse arendamisele, siis ilmselt tehakse ju erinevaid tegevusi. Seega..., laps saab mitmeid kogemusi ning siis ilmnevad lapse tugevused, huvid ja siis on võimalik last mingis suunas edasi arendada, nagu näiteks mingis huviringis.“

Mitme uuritava (Õ2, Õ4, Õ7-Õ9) vastustest kajastus, et kui lapsel arendada loovust, siis seeläbi areneb ka tema iseseisvus. Seejuures toodi välja õpetaja 3 ja õpetaja 7 poolt, et õpetajad peavad jälgima laste juhendamise käigus, et laste eest liiga palju ära ei tehtaks ning lastel jääks võimalus ise tegutseda ning proovida.

Intervjuude käigus käsitleti ka füüsilise arengu aspekte. Mitmed vastanutest (Õ1, Õ5, Õ8-Õ9) pidasid oluliseks, et lapsed saaksid loovust arendavate tegevuste käigus ka liikuda ehk olla füüsiliselt aktiivsed. Õpetaja 5 tõi liikumise olulisuse juures välja, et seeläbi arenevad lastel põhiliikumisoskused, nad õpivad tantsimiseks erinevaid liigutusi ning harjutavad rütmi tunnetamist.

Intervjuudest selgus õpetajate arvamus, et see, kui palju ja kuidas loovuse arendamisele rõhku suunatakse, oleneb rühmas töötavast õpetajast (Õ2-Õ3, Õ7, Õ10). Õpetajate poolt toodi ka välja põhjuseid, miks loovuse arendamisele piisavalt tähelepanu ei pöörata. Uurimuses osalenute sõnul on õpetajasid, kellel puuduvad teadmised ja oskused lastel loovust arendada või ollakse liigselt sõltuvad õppekavast.

Intervjuude käigus selgus enamuse uurimuses osalenud õpetajate vastusest, et loovuse arendamisele ei saa piisavalt tähelepanu pöörata. Seda põhjusel, et esineb ajapuudus, päevaplaan on lünlik ning nutiseadmeid kasutatakse liiga palju. Õpetaja 4 vastas, et:

„Loovuse arendamine on lasteaedades..., ja tegelikult ka rühmades, väga erinev. Sõltub ju täielikult õpetajast. (...) Ollakse ka liiga jäigad, õppekavas kinni ja lasteaias on päev üpris jupitatud. Nutiseadmete liigne kasutamine ka ju pärsib, et jah, et see loovus areneks.“

Lasteaiaõpetajate kirjeldused loovust arendavatest tegevustest

Õpetajad pidasid loovuse arendamisel oluliseks, et seda tehtaks kõigis õppevaldkondades ning tehtavad ülesanded või läbiviidavad tegevused oleksid varieeruvad (Õ1-Õ3, Õ6-Õ7, Õ10). Üks õpetaja kirjeldas loovuse arendamist järgnevalt:

Tegevuste planeerimisel, et loovus areneks, arvestati uurimuses osalenud õpetajate sõnul sellega, et laps saaks võimaluse olla aktiivne ja juhtiv osapool ning seejuures oleks õpetaja vajadusel suunav ja toetav. Näiteks toodi õpetaja 9 poolt välja, et:

„Loovust arendab juba see, kui mina õpetajana sekkun võimalikult vähe. Tähendab, nii palju, kui vaja. Laps peab saama tegutseda, olla juhtiv. Kui me tal ei lase, siis ta jääbki ootama, et keegi kogu aeg tema eest teeks, mõtleks ja otsustaks.“

Loovuse arendamise seisukohalt tõi enamuse uurimuses osalenud õpetajat välja ka seda, et laps ja täiskasvanu tegutseksid koos. Seejuures kirjeldati, et see, kui palju laps ja täiskasvanu koostegevustes osalevad, oleneb lapse vanusest. Toodi välja, et väiksemad lapsed vajavad lasteaias olles õpetaja poolt suunamist ja koos tegutsemist rohkem juba vanematest lastest.

Loovuse arendamiseks kirjeldati erinevaid konkreetseid tegevusi. Õpetajad kirjeldasid kunstitegevusi, mille käigus on võimalik loovust arendada erinevatel viisidel. Toodi välja, et töö tegemisel saab öelda lastele vaid töö teema ilma näidisetä või siis saab lasta lapsel endal otsustada ka seda, mis teemal töö tehakse (Õ3-Õ5, Õ7). Teisalt aga saab laste loovuse arengut toetada, kui anda neile erinevaid töövahendeid ja materjale töö valmistamiseks (Õ3-Õ5, Õ7). Lisaks toodi välja, et loovuse arengut toetab ka see, kui rühmas on kunstitegevusteks materjalid ja vahendid koguaeg lastele kättesaadavad ning nad saavad neid kasutada vastavalt oma soovile (Õ5, Õ7).

Selleks, et lastel areneks loovus, pidasid enamus uurimuses osalenud õpetajaid oluliseks kognitiivse arengu seisukohalt, et lastel oleks võimalik katsetada ja proovida. Seejuures toodi erinevaid näiteid, kus laps saab võtta mingi rolli, mingi eseme valmistamiseks valida ise materjalid ja vahendid ning uurida teda ümbritsevat keskkonda. Üks õpetaja tõi aga välja tegevuse, kus tehti läbi katse, mille käigus olid lapsele antud väga konkreetsed juhtnöörid, mida tuli täita, kuna muidu võis katse ebaõnnestuda. Viimasena kirjeldatud näite puhul aga jäi töö autorile arusaamatuks, kuidas sai lapse loovus areneda.

Õpetajad pidasid võimalikeks tegevusteks, mis arendavad loovust ning kognitiivseid oskusi juttude jutustamist ja nende lavastamist laste poolt iseseisvalt (Õ3, Õ7-Õ9). Kaks uurimuses osalenud õpetajat tõi välja ka selle, et lugude jutustamiseks on neil lamineeritud paberikandjal erinevad tegelased ning lastel arenevad sotsiaalsed oskused, sest nad saavad neid kasutada iseseisvalt üksteisele kuulnud juttu ümber jutustades või uusi lugusid välja mõeldes (Õ3, Õ7). Õpetaja 3 tõi välja, et:

„Andsin lapsele pildi ja palusin, et jutustaks sellest. Ta ei jutustanud. Siis aga andsin talle lamineeritud tegelased, kivid, puud... no neid sai ju liigutada, kätte võtta. Laps uuris neid, ja, ja.... Ja ta hakkas jutustama!“

Kognitiivset arengut soodustab ka õpetajate poolt välja toodud lugude jutustamine, mille kasulikkust toodi välja mitmel korral. Lapse loovuse arendamisel peeti heaks võimaluseks erinevate lugude ettelugemist õpetaja poolt (Õ2-Õ7, Õ9, Õ10). Ühe õpetaja poolt kirjeldati aga, et lisaks lugude ettelugemisele, hakati koos rühma lastega mõtlema lugusid välja nii, et iga laps järjest ütles lause (Õ7). Tegevust jätkati kunstivaldkonnas, hiljem täiendati lugu laste poolt joonistatud piltidega:

„Oleme mõelnud lastega koos jutte välja hommikuringis. Nii et iga laps ütles järjest lause. Hiljem lapsed said juttu täiendada enda joonistatud piltidega. Mitu korda mõtlesime niimoodi lugusid välja. Lõpuks sai sellest raamat.“

Intervjuudest kajastus ka, et õpetajad arvestavad tegevustes, et need toetaksid ka füüsilist arengut. Liikumismänge seostati loovuse arendamisega. Mitmed õpetajad tõi need välja intervjuude käigus (Õ3-Õ8, Õ10).

Oluliseks pidasid enamus uurimuses osalenud õpetajaid vahendeid, mille abil loovust arendada. Toodi välja mänguvasju, looduslikke materjale ning muid esemeid. Suunates erinevate esemetega lapsi iseseisvalt mängima saab lisaks loovusele arendada ka nende sotsiaalsust.

Õpetaja 1 poolt kirjeldati, kuidas rühma toodi kast kinnastega ning millised erinevaid tegutsemise võimalusi see tekitas:

„Mul on üks kinnaste näide. Tõin rühma kastiga kindad ning panin need riulile, et lapsed saaksid soovitud ajal võtta. Vahepeal olid need pajakindad, siis külma ilma kindad, töömeeste töökindad... ja lisaks sai nendega teha ka muud – leida paare, õppida värve, vaadelda mustreid.“

Lasteiaiaõpetajate kirjeldused mänguoskuste arendamise vajalikkusest

Intervjuudest selgus, et õpetajad peavad mänguoskuste arendamist koolieelses eas lastel vajalikuks mitmetel põhjustel. Intervjuude käigus toodi õpetajate poolt välja näiteid kognitiivse arengu seisukohalt. Kõige rohkem toodi õpetajate poolt välja, et mänguoskuste arendamine on vajalik selleks, et see loob eeldused õppematerjali omandamiseks ja kinnistamiseks.

Lisaks sellele, et mänguoskuste arendamine loovat eeldused, omandatakse erinevate mängude käigus ka teadmisi ja oskusi (Õ2-Õ7, Õ10). Mänguoskuste arendamist peeti vajalikuks ka seepärast, et mängides erinevaid mängu omandab laps erinevaid teadmisi ja oskusi (Õ2-Õ7, Õ10). Teadmiste, oskuste ja kogemuste väljendamist mängus aga peeti eeldusteks, et lapsel oleks võimalik kasutada ning ka arendada oma loovust. Õpetaja 7 tõi välja järgneva:

„Mänguoskusi on vaja arendada kindlasti ka sellepärast, et laps suudaks erinevates mängudes kasutada õpitud teadmisi..., kinnistada neid. Mängides väljendataksegi ju enda teadmisi ja kogemusi. Ja see omakorda arendab loovust! Ta peab ju ette kujutama, et on teises rollis..., no näiteks ta on arst..., siis mingi tokk on pastakas.“

Õpetajate poolt toodi välja näiteid ka silmas pidades sotsiaalset arengut. Siinjuures peeti oluliseks mänguoskustele tähelepanu pööramist, kuna seeläbi on lastel isesisvalt koos tegutseda kergem (Õ1-Õ4, Õ7, Õ9). Kui mänguoskusi on arendatud, siis lapsed on seeläbi paremad enda väljendamises ning oskavad koos tegutseda. Õpetaja 4 kirjeldas seda nii:

„Kui laps on mänginud, tal on oskus mängida..., on ta ka võimeline teise lapsega või lastega koos mängima ning suudab ennast teistele selgeks teha.“

Õpetajate kirjelduste sees selgusid ka emotsionaalset arengut arvestavad asjaolud.

Uuritavate poolt toodi välja, et mänguoskuste arendamine on vajalik selleks, et lapsed muutuksid julgemaks ning tunneksid tegutsedes rõõmu (Õ1-Õ2, Õ5-Õ7, Õ9). Mänguliste tegevuste kaudu

tähtsustati, et need oleksid planeeritud nii, et lastel oleks võimalik kogeda eduelamust ja seeläbi areneks nende enesekindlus ja nad muutuksid julgemaks (Õ9).

Kirjeldati, et lapsed kasutavad mängides oma kogemusi (Õ3, Õ7, Õ10). Lapsed väljendavad mängude käigus, mida nad näevad ja teevad kodus, kus nad on käinud (arstikäik, loomaaed) (Õ3, Õ10). Laps väljendab positiivseid kui ka negatiivseid kogemusi (Õ3).

Õpetajad kirjeldasid intervjuude käigus, et kui lapsel on olemas kogemus mängida erinevaid mängu ja on omandatud mitmed mänguoskused, siis selgub ka lapse eelistused ja huvid (Õ1-Õ4, Õ6, Õ7, Õ9). Arvati, et laps valib pigem mängu, mis teda huvitavad ning millega saab paremini hakkama (Õ3, Õ6). Seejuures peeti vajalikuks lastele võimalda mängida erinevaid mängu, et just tuginevalt kogemustele tekiks eelistused (Õ2, Õ7-Õ8, Õ10). Õpetaja 10 tõi välja, et:

„Mänguoskused..., osad lapsed eelistavad ühte sorti mängu ja teised teisi. Oluline on pakkuda neile võimalusi erinevateks mängudeks. Siis ju selgubki, mis kellelegi rohkem sobib..., ja millised huvid on.“

Uurimuse käigus selgusid ka füüsilist arengut silmas pidavad aspektid. Mängulisi tegevusi, kus tuleb lastel liikuda, pidasid õpetajad vajalikuks (Õ1-Õ7, Õ9). Toodi näiteid erinevatest võimalustest, kus mänguliste tegevuste kaudu oleks lapsel võimalik füüsiliselt aktiivne. Näiteks saab lapse osa võtta erinevate alade spordivõistlustest, kus näiteks joostakse, hüpatakse kaugust, visatakse palli. Õpetaja 4 mainis seejuures, et võistlustel võiksid olla auhinnad ja preemiad.

Sarnaselt, nagu loovuse arendamisel, peavad uurimuses osalenud õpetajad mänguoskuste arendamist sõltuvaks rühmas töötavast õpetajast (Õ2, Õ3, Õ7, Õ10). Lisaks kirjeldati ka, et liigse nutiseadmete kasutamine pärsib mänguoskuste arengut (Õ2-Õ4, Õ8) ning mänguasjad on liiga piiritletud kasutusvõimalustega (Õ4-Õ5, Õ8). Mitme õpetaja poolt toodi välja ka, et programm on tihe ning mänguaega jääb väheseks (Õ2-Õ3, Õ6-Õ7). Õpetaja 6 ütles, et:

„Üks asi on see, et..., et õppetöö on mänguline. Aga oluline on ka vabamäng, et lapsed saaksid mängida iseseisvalt. Sellega on aga see, et tegevusi on palju ja mänguaega jääb väheks. See aga on nii oluline! Lastele tuleb anda aega, et nad saaksid ise mängida.“

Lasteiaiaõpetajate kirjeldused mänguoskust arendavatest tegevustest

Uurimuses osalenud enamused õpetajaid pidasid oluliseks mänguoskuse arendamisel sobilike tingimuste loomist. Toodi välja, et selleks, et laps oskaks mingit mängu mängida, tuleb kõigepealt talle selle mängimist õpetada. Õpetajad 3 ja 4 kirjeldasid, et rühmas mängitavad mängud vahetatakse ning uue mängu lisandumisel tuleb lastele seda tutvustada ja lastele õpetada või näidata, kuidas mängu mängitakse. Seeläbi tekitatakse eeldused, et lapsed ka iseseisvalt erinevaid mängu mängivad.

Õppe- ja kasvatustöö planeerimisel ja läbiviimisel peavad mitmed õpetajad kõige olulisemaks, et see oleks mänguline ning õppetegevuste käigus oleks kasutatud erinevaid õppemänge (Õ2-Õ4, Õ7). Siiski toodi välja ka ühe õpetaja poolt, et õppetöö on rühmas planeeritud nii, et õppetöö toimub eelistatult laua taga ning mängimine toimub peale ülesande või harjutuse tegemist. Näiteks aga mängulise õppetöö eelistamise kohta tõi õpetaja 2 välja, et:

„Õpe läbi mängu on number üks! Ja rääkides mänguoskustest, siis neid arendavad õppetöö käigus kasutatavad õppemängud ka.“

Õpetajad tõid intervjuude käigus välja, et mänguoskuste arendamisel tuleb tähelepanu pöörata erinevat liiki mängudele põhjusel, et erinevad mängud arendavad lapse oskusi erinevalt. Mitmel korral toodi välja, et kasutatakse ehitusmänge, situatsioonimänge, loovmänge, rollimänge, lavastusmänge, reeglitega mängu, lauamänge, liikumismänge, vabamängu ja koosmängu. Õpetaja 9 ütles, et:

„Erinevat liiki mängu tuleb mängida, sest need arendavad lapsel erinevaid oskusi... mänguoskusi ja muid ka.“

Mänguoskuste arendamisel pidasid õpetajad oluliseks seda, millistel viisidel mängitakse (Õ1-Õ4, Õ7, Õ10). Kirjeldati, et mänguoskusi arendavad mängud, mida mängib täiskasvanu koos lapsega (Õ2-Õ5, Õ7, Õ9). Kõigi uurimuses osalenud õpetajate poolt peeti oluliseks laste omavahelist mängu. Seejuures toodi välja ka, et vanuse kasvades vajavad lapsed järjest vähem täiskasvanu abi, juhendamist ja toetust (Õ3-Õ8).

Enamused õpetajate arvamustele tuginevalt on mänguoskuste arendamisel oluline pöörata tähelepanu ka emotsionaalse arengu aspektile, mille kohaselt tegevuses osalev laps saaks iseseisvalt tegutseda. Oluliseks peeti ka õpetaja rolli, kuna õpetaja peaks olema erinevate tegevuste käigus last suunav ja toetav osapool.

Oluliseks peeti ka illustreerivat materjali, mida õpetaja tegevuse raames kasutab ning millega on võimalik lastel iseseisvalt edasi mängida erinevaid mängu (Õ1, Õ3, Õ5, Õ7-Õ9). Seeläbi tekkivat võimalus erinevat liiki mängudeks ning lastel arenevad sotsiaalsed oskused ja mänguuskused. Õpetaja 7 kirjeldas materjali olulisust järgnevalt:

„Õpetades on mul alati midagi, mida ka lastele näidata. Silmadega nägemine on nende jaoks väga oluline. (...) Õppetöö ilmestamiseks on mul ise valmistatud materjali hästi palju..., ja paberist asjad olen lamineerinud. Vabal hetkel saavad lapsed neid ise võtta, et nendega mängida. See, mis rühmas lastele kättesaadav on, on olenev just sellest, mida õpitakse..., et mis teema hetkel on.“

Mänguuskuste arendamiseks toodi välja õpetajate poolt erinevaid võimalusi. Näiteks kõige enam toodi välja ehitusmänge, mida peeti mänguuskuste arendamisel heaks võimaluseks. Kirjeldati, et on võimalik kasutada erinevaid klotse (Õ4-Õ5), millest laps saab ehitada seda, mida ise soovib. Toodi ka välja õpetaja 4 poolt, et on võimalik lapsele ette öelda konkreetne ese/objekt, mis ehitada tuleb ning laps valib selleks ise klotsid.

Õpetajad tõid mitmel korral välja, et tutvudes erinevate elukutsetega, on võimalik lapsi suunata mängima. Rollimänguna toodi kõige enam õpetajate poolt välja näiteks arstimäng (Õ3-Õ4, Õ10), kus laps saab olla patsiendi või arsti rollis ning väljendada varasemalt saadud kogemusi (Õ4, Õ10). Mänge, kus käsitletakse elukutseid, peetakse kasulikuks, sest seeläbi lapsed võtavad endale mingi rolli, omandavad teadmisi ning arendavad ka mänguuskusi.

Toodi välja ka tegevusi füüsilise arengu aspektist. Liikumismänge seostas kümnest vastanust üheksa matemaatikaga. Toodi välja, et lapsel areneb matemaatiline mõtlemine ning seejuures ka mänguuskused (Õ1-Õ4, Õ7). Oluliseks peeti ka seda, et laps saab võimaluse olemaks füüsiliselt aktiivne (Õ3, Õ7-Õ9). Näiteid liikumismängudest toodi värvide, kujundite ning numbrite õppimiseks. Mängude kirjeldasimel toodi välja ka see, et neid on võimalik läbi viia erineva raskusastmega. Õpetaja 5 tõi järgnevaid näiteid:

„Oleme lastega mänginud liikumismängu, kus maha olid pandud hularõngad..., ja siis hakkasin ütleva erinevaid värve. Lapsed pidid rõnga juurde minema selle järgi, mis värvi ma ütlesin. Väiksematega sama mängu tehes näitasin kaarti värviga või mingit suvalist eset. (...) Üks mäng kunagi oli seotud loendamise..., mina ütlesin numbri ja lapsed astusid selle järgi samme. Lisaks pidi paremale ja vasakule keerama..., selg ees

astuma. Sama mängu oleme kasutanud ka nii, et üks laps on niiõelda juht ja teine auto, silmad siis kinni seotud.“

Ühe õpetaja poolt kirjeldati ka mänguoskusi arendavaks konkreetseks tegevuseks hommikuringis läbiviidud liitmise ja lahutamise mängu. Tegevuses lisaks mänguoskuste ja matemaatiliste teadmiste arendamisele, pöörati tähelepanu ka sotsiaalsele arengule. Mäng toimus kõik koos tegutsedes ning lastel tuli oodata oma korda, jälgida kaaslasti ning tegutseda etteantud juhise järgi. Õpetaja 7 ütles, et:

„Liitmist harjutasime nii, et kinnitasin kaks toru tahvlile..., ja vahele kirjutasin tehtmärgiks plussi. Võrdusmärgi kirjutasin tehte alla ja maas oli kauss. Lapsed järjest said tehte... väikese kaardi peal... ning selle järgi tuli torudesse pallid panna, need kukkusid kaussi. Siis loendas laps kausist pallid kokku.“

Kirjeldati ka mängulist tegevust, milles osalesid terve rühma lapsed. Käsitletavaks teemaks oli mullamutt, tema tunnused, eluviis ja elupaik. Selleks, et lastele jääks teema paremini meelde ning areneks ka mänguoskus, ehitati koos terve rühmaga patjadest, tekkidest ja muust mutimullahunnik. Õpetaja 8 kirjeldas tegevust nii:

„Me õppisime, kes on mutt..., no ja seda, kus ta elab, mida teeb, mida sööb. Kuna aga meil lasteaias juures kuskil mutimullahunnikut ei olnud..., käisime neid otsimas ka lastega, siis otsustasime, et ehitame ise rühma ühe mutimullahunniku. Nad mängisid veel mitu päeva, et on ise mullamutid ja elavad seal.“

Ühe õpetaja poolt toodi ka välja, et mänguoskusi ja käsitletavast teemast teadmisi ja oskusi saab omandada nii, et eriliiki mängulised tegevused on suunatud tegevusnurkadesse/keskustesse. Seejuures arvestati, et samad tegevused oleksid võimalikud ühes nurgas mitme päeva vältel ning lapsed saaksid keskustes iseseisvalt tegutseda arvestades kaaslastega. Vajalikuks peeti ka seda, et tegevusi keskustes vahetataks.

Arutelu

Käesoleva töö eesmärgiks oli välja selgitada koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamused, mis põhjustel on loovuse ja mänguoskuste arendamine eelkoolieas vajalik ning milliseid loovuse ja mänguoskuste arendamiseks mõeldud tegevusi kirjeldatakse. Eesmärgi saavutamiseks intervjueriti viite koolieelse lasteasutuse tegevõpetajat. Antud magistritöös on arutelu peatükk esitatud uurimisküsimuste kaupa.

Esimese uurimisküsimusega taheti teada saada, **millisena kirjeldatakse lasteaiaõpetajate poolt loovuse arendamise vajalikkust ning loovuse arendamiseks läbiviidavaid õppetegevusi**. Esmalt tuuakse välja näiteid kongitiivsest arengust. Loovuse arendamist peeti uurimuses osalenud õpetajate poolt oluliseks, kuna seeläbi areneb lastel ühe oskusena võimekus lahendada igapäevaelus tekkivaid probleeme ning ollakse võimelised paremini toime tulema erinevates olukordades. Need seisukohad on ühtivad varasemate tulemustega, kus toodi välja, et loovust arendades muutuvad lapsed osavamaks tekkivate probleemide lahendamisel ning tulevad uute ideede peale (Hidayah, 2020). Lisaks ilmestub loovus igapäevaelus, kui lahendatakse erinevaid probleeme (Sternberg & Lumbart, 1999). Seega tuginedes õpetajate arvamustele ning teoorias käsitletule, on oluline, et lapsed saaksid võimaluse ise tekkinud olukordi lahendada. Seeläbi saab loovus areneda ning laps muutub järjest iseseisvamaks.

Loovuse arendamise seisukohalt peeti oluliseks ka seda, millised on lapse eelteadmised. Seda põhjusel, kuna eelteadmised loovad eeldused laste võimekuseks katsetada ning soodustavad uute ideede tekkimist. Eelnevad arvamused ühtivad varasemate tulemustega, kus kirjeldati, et loovus on rühm teadmisi ja kujutlusi, millele tuginevalt toimub olemasolevate teadmiste laiendamine (Kallas, 2015). Lisaks toetab ka eelnevat väljatoodu, et loovust kirjeldatakse nii mentaalse kui ka sotsiaalse protsessina. Selle protsessi käigus jõutakse uute ideede avastamiseni või siis luuakse seoseid olemasolevate teadmistega (Semidor, 2010). Sellega seoses saab järeldada, et õpetajad mõistavad loovuse arendamise seisukohalt, et lapse loovuse areng on sõltuv tema varasematest teadmistest ja kogemustest. Ilmselt seeläbi arvestavad õpetajad oma töö planeerimisel laste individuaalsusega ning ei eelda, et kõik lapsed on samal tasemel.

Järgnevalt kirjeldatakse lapse emotsionaalset arengut. Õpetajad tõid intervjuude käigus välja, et kui loovuse arendamisega tegeletakse, siis seeläbi tekivad ka lapsel erinevad huvid. Ka teoorias käsitletu toob välja, et loovuse arendamisel on tähtsalt kohal see, mille vastu tuntakse huvi (Guilford, 1950). Lisaks peetakse huvide tekkimise soodustamiseks oluliseks last ümbritsevat keskkonda (Coleman, 1988). Seega õpetajad peavad olema töös lapsi toetavad ning julgustavad ning seejuures lapsi lähtuvalt nende huvidest suunama erinevatesse huvitegevustesse. Siinjuures peab õpetaja arvestama õppetöö planeerimisel, et laste huvid võivad olla väga erinevad ning tegevused peaksid olema mitmekesised, et oleks võimalik igal lapsel leida endale huvipakkuv tegevus või hobi.

Lisaks käsitletakse ka füüsilise arengu aspekte. Uurimuses osalejate poolt toodi välja, et loovust arendavaid tegevusi on võimalik viia läbi liikumise. Näiteks toodi välja, et loovuse arengut toetab tantsimine. Õpetajate arvamus on teooriaga ühtiv, kus on välja toodud mitmeid erinevaid võimalusi loovuse arendamiseks ning nende seas on nimetatud ka tantsimine (Niilo & Kikas, 2008). Eelnevat toetab lisaks ka see, et koolieelses riiklikus õppekavas (2008) on välja toodud, et valdkonna liikumine osaks on tants ja rütmika ning õppe- ja kasvatustöö tulemusel 6-7 aastane laps tuleb toime rütmiliigutuste sooritamisega. Tulemustest lähtuvalt võib järeldada, et uurimuses osalenud õpetajad mõistavad liikumise olulisust loovuse arengu soodustamiseks ning arvestavad sellega õppetöös.

Uurimuses osalenud õpetajad pidasid loovuse arendamisel oluliseks, et seda tehtaks läbi erinevate õppevaldkondade. Lisaks sellele tähtsustati ka õppetöö planeerimisel seda, et läbiviidavate tegevuste sisu oleks erinev ehk varieeruv. Lõputöö uurimistulemused ühtivad varasemalt väljatooduga, kus kirjeldati, et loovuse arendamist peaks toetama planeeritud tegevustes läbi kõigi õppevaldkondade (Niilo & Kikas, 2008). Lisaks on toodud välja ka, et erinevate võimaluste soodustamiseks lahenduste ja ideede tekkeks tuleks arvestada, et õppematerjalid oleksid varieeruvad (Dere, 2019). Seega ilmnes, et õpetajate seisukohad ühtivad varasemate käsitlustega ning millele tuginevalt järeldatakse, et koolieelsetes lasteasutustes läbiviidavate tegevuste planeerimisel arvestatakse, et teiste oskuste ja teadmiste kõrval areneks ka laste loovus.

Õppetegevuste läbiviimisel peeti oluliseks ka seda, et lapsed saaksid tegutseda koos täiskasvanuga ning iseseisvalt teiste lastega. Oluliseks peeti siinjuures ka laste ealisust. Õpetajate arvamusel kohaselt vajab väiksem laps rohkem aega täiskasvanuga tegevustes osalemiseks ning suurem juba vähem. Need arvamusel ühtivad varasemate uurimustega, kus toodi välja, et lapse loovuse arendamiseks on vajalik täiskasvanute kohalolek ning lapsele tähelepanu suunamine ning temaga suhtlemine (Coleman, 1988). Lisaks toetab uurimistulemusi varasemalt väljatoodu, et kui täiskasvanud ja eakaaslased on toetavad ja julgustavad, siis julgeb laps katsetada, teha vigu ja riskida (Hidayah, 2020). Varasemalt on välja toodud ka, et õpetajal tuleb tegevuste planeerimisel arvestada laste ealisusega (Hidayah, 2020). Võttes arvesse eelnevat ilmneb uurimuses osalenud õpetajate teadlikkus laste vanuselistest erinevustest ning vajalikkusest viia tegevusi läbi nii, et lapsed saaksid võimaluse osaleda koos täiskasvanuga ning ka eakaaslastega.

Teise uurimisküsimusega taheti teada saada, **millisena kirjeldatakse lasteaiaõpetajate poolt mänguoskuste arendamise vajalikkust ning mänguoskuste arendamiseks läbiviidavaid õppetegevusi**. Järgnevalt tuuakse välja näiteid kongitiivse arengu toetamisest. Mänguoskuste arendamist peeti uurimuses osalenud õpetajate poolt oluliseks eelkõige sellepärast, et mänguoskuste arendamine loovat eeldused õppematerjali omandamiseks ning ka kinnistamiseks. Lõputöö uurimistulemused ühtivad varasemalt läbiviidud uurimuste tulemustega, kus toodi välja, et läbi mängu areneb lapse mõtlemisvõime (Võgotski, 2016). Kirjeldati ka, et mängides laps teadvustamata, et ta õpib, omandab erinevaid teadmisi ja oskusi (Brotherus, 2001). Seejuures saavad õpetajad mänguoskuste arendamisel pöörata tähelepanu ka laste teadmiste ja oskuste laiendamisele (Ugaste, 2017). Seega järeldatakse, et uurimuses osalenud koolieelse lasteasutuse õpetajad pööravad tähelepanu mänguoskuste arendamisele loomaks seeläbi eeldused laste mitmekülgseks arendamiseks ning edukaks õppetööks.

Järgnevalt käsitletakse lapse sotsiaalset arengut. Uurimuses osalenud õpetajad tõid välja, et mänguoskuste omandamise ja iseseisvalt koos tegutsemise vahel on seos. Kirjeldati, et kui on omandatud mänguoskused, siis lastel omavaheline tegutsemine kulgeb meeldivas keskkonnas. Ka varasemalt läbiviidud uurimuses selgus õpetajate arvamus, et erinevad mängud soodustavad sotsiaalset arengut (Pahk, 2017). Lisaks on teoorias välja toodud, et mängu peetakse laste sotsialiseerimisel heaks meetodiks (Niilo & Kikas, 2008). Lähtuvalt eelnevast ilmneb, et lasteaiaõpetajana on oluline pöörata tähelepanu laste mänguoskuste omandamisele ja arendamisele, kuna seeläbi areneb ka nende omavaheline suhtlus ja läbisaamine.

Lisaks on mänguoskuste juures roll ka emotsionaalsel arengul. Uurimuses osalenud õpetajad pidasid mänguoskuste arendamist vajalikuks selleks, et lapsel oleks võimalik väljendada mängude käigus oma kogemusi. Seejuures toodi välja ka, et lapsed väljendavad läbi mängu nii positiivseid kui ka negatiivseid kogemusi. Teoorias on välja toodud, et emotsionaalset arengut toetavaks tegevuseks on mäng, kuna see annab võimaluse lapsel väljendada oma unistusi ning traumaatilisi kogemusi (Niilo & Kikas, 2008). Lisaks on kirjeldatud, et õpetajad saavad mänguoskuste arengut toetada võimaldades neil kogeda erinevaid kogemusi näiteks käies õppekäikudel ja lugedes lastele raamatuid (Ugaste 2017). Seega, lasteaiaõpetajal on oluline roll, kuna lapsed lähtuvad mängudes ka oma kogemustest, mille kaudu on võimalik märgata lapse rõõme ja muresid ning vajadusel pakkuda abi. Lisaks on õpetajal oluline roll seepärast, et tema

planeerib väljasõite ning valib välja käsitletavad raamatud. Ehk õpetaja kujundab koolieelses lasteasutuses, milliseid kogemusi laps saab.

Järgnevalt tuuakse välja ka füüsiline areng. Õpetajate vastustest selgus, et mänguliste tegevuste planeerimisel peetakse oluliseks võimalust liikuda. Toodi ka välja, et lapsed võiksid saada auhinda ja preemiaid võistluslike mängude järel. Õpetajate seisukohta toetab varasemalt teoorias käsitletu, mille kohaselt mängu abil on võimalik mõjutada füüsilist arengut (Ereble, 2011) ning seeläbi on lastel võimalik proovida teha liikumisharjutusi ning saada teavet oma füüsiliste võimete kohta (Niilo & Kikas, 2008). Kuid laste võrdlemine tekitab lastes hirmu kaotuse ees ning tegevuse nautimise asemel keskendutakse võidule (Coleman, 1992). Järelikult õpetajad peaksid pöörama tähelepanu füüsilise arengu soodustamisele läbi mängude, kuid võistluslike mängude kasutada vähesemal määral. Füüsilist aktiivsust nõudvate mängude valikul tuleks enamjaolt eelistada mängu, kus osalejad saavad meeldiva emotsiooni ning ei keskendu tulemusele. Seeläbi tekib lastel ka soov edaspidiselt olla füüsiliselt aktiivne.

Mänguoskuste arendamist peeti uurimuses osalenud õpetajate poolt väga oluliseks, kuna eelkoolialise lapse põhitegevusena nähakse mängimist. Lisaks tõi enamus õpetajaid välja, et õppetegevused peaksid olema rühmades planeeritud mänguliselt. Uurimuses osalenud üks õpetaja aga kirjeldas, et tema rühmas on planeeritud esmalt õppetöö ning seejärel saavad lapsed mängima. Need arvamused ühtivad osaliselt varasemate uurimustega, kus on välja toodud, et tegevuste planeerimisel peetakse kõige olulisemaks mängu ja mängulisust (Vogt *et al.*, 2018). Lasteaias toimub mängupõhine õppetöö, mille raames toimub erinevate teadmiste omandamine läbi mänguliste tegevuste (Danniels & Pyle, 2018). Eelnevat toetab ka see, et koolieelses riiklikus õppekavas (2018) on välja toodud, et mängimine on lapse põhitegevus, mille abil omandatakse ja kinnistatakse uusi teadmisi ja oskusi. Seega tuleks pöörata tähelepanu õpetajate meetoodiliste teadmiste arendamisele ning koolieelse lasteasutuse õpetajatel endal pöörata suurt tähelepanu õppetöö ülesehitusele. Õpetajatel tuleks arvestada sellega, et õppetöö toimuks läbi mängude, mis on lapsele kõige loomulikum ja arendavam tegevus.

Uurimuses osalenud õpetajad pidasid mänguoskuste arendamise juures vajalikuks ka seda, et oleksid loodud sobilikud tingimused tegutsemiseks. Eelnevat toetab ka varasemalt väljatoodu, kus kirjeldati, et lapse mänguoskuse arengut mõjutab see, millised tingimused on loodud mängimiseks ning millises keskkonnas laps igapäevaselt on (Niilo & Kikas, 2008). Varasemalt on kirjeldatud ka, et õpetaja peaksid lastele looma keskkonna, kus laps on

inspireeritud mängima ning valmis õppima ka läbi mängulise tegevuse (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2008). Lisaks toetab eelnevat see, et lasteaias ülesandeks peetakse loomuliku keskkonna loomist, mille kaudu luuakse võimalused laste iseseisva ja planeerimata mängu tekkeks (Torquati & Ernst, 2013). Tuginedes õpetajate arvamusele ning varasematele uurimustele, saab väita, et lasteaias saab õpetaja lähtuvalt oma rühma lastest luua sobiliku keskkonna selleks, et soodustada mänguoskuste arengut.

Nagu ka loovuse arengu soodustamise puhul, siis mänguoskuste arendamisel peeti oluliseks seda, millistel viisidel tegutsetakse. Oluliseks peeti lapse ja täiskasvanu vahel toimuvat mängu ning laste omavahelist mängu. Need arvamused enamuses ühtivad varasemate käsitlustega, kus on toodud välja, et kirjeldatud laste otsest ja kaudset juhendamist. Kaudselt juhendatud mängus kasutavad lapsed oma teadmisi ja oskusi teda ümbritsevast keskkonnast ning õpetaja mängus ei osale. Otseselt juhendatud mängus osaleb õpetaja juhendaja või kaasmängija rollis (Ugaste, 2017). Lisaks on toodud välja, et õpetajate roll mänguliste tegevuste juures on keeruline, sest ollakse jälgija, vahendaja, toetaja või vastaja rollis (Fisher, 2018). Uurimuses osalenud õpetajad täpsemalt ei kirjeldanud seejuures, mida peavad enda ülesandeks. Seega on oluline, et õpetaja teadvustaks endale, milline on tema tähtsus lapse mänguoskuste arengus ning milliste rollide kaudu nende arengut toetada võimalikult efektiivselt.

Lisaks sarnaselt loovuse arendamise puhul, siis mainiti ka mänguoskuste arendamise juures ära see, et tuleb arvestada laste ealisusega. Suurem laps vajab vähem täiskasvanu toetust ja juhendamist ning väiksem laps rohkem. Uurimusest selgunud arvamused ühtivad varasemate käsitlustega, kus on toodud välja, et lapse vanuse kasvades muutub ta iseseisvamaks ning vajab vähesemal määral täiskasvanuga koostegutsemist (Niilo & Kikas, 2008). Eakohasusega arvestamise olulisust tuuakse välja ka seepärast, et laste vanuse kasvades muutub mängude sisu keerulisemaks. Lisaks ei pruugi vanematele lastele noorematega samad mängud olla arendavad (Võgotski, 2016). Võttes arvesse eelnevat, siis uurimuses osalenud õpetajad mõistavad, et tegevuste planeerimisel tuleb arvestada sellega, et need oleksid lastele jõukohased, arendavad ning asjakohased.

Uurimuses osalenud õpetajate seisukohalt tulenevalt võib loovuse ja mänguoskuste arengut pärssida see, et tegevused on liigselt planeeritud, õpetajad ei oska antud oskusi arendada ning esemed on piiritletud kasutusvõimalustega. Loovuse ja mänguoskuste arengut takistavat lisaks ka see, et lastel ei ole piisavalt aega iseseisvalt tegutsemaks, mängimiseks. Need

arvamused ühtivad varasemate uurimustega, millest ilmnes, et loovuse arengut takistab ajaline surve ning seepärast ei ole lastel aega katsetada ning leida lahendusi (Vong, 2008). Lisaks on kirjeldatud seda, et kui lastele ei anta võimalust ise mõelda, otsustada ja tegutseda, siis nad ei hakkagi omaalgatuslikult tegutsema (Goleman, 1992). Varasemast uurimusest on selgunud ka, et levinud on õpetajate poolt juhitud tegevused ning mängu ja vabatahtlike tegevuste osakaal on väiksem (Nicholson *et al.*, 2014). Tuginedes õpetajate kirjeldustele ning varasematele uurimustele, saab väita, et uurimuses osalenud õpetajad on teadlikud takistavatest teguritest ning seeläbi loodetavasti arvestavad nendega oma töös. Kuid seejuures mõistetakse, et on õpetajaid, kes ei oma teadmisi ja oskusi loovuse ja mänguoskuste arendamisest, mistõttu oleks vaja võimalusi õpetajate täiendkoolitusteks.

Kokkuvõtvalt saab väita, et uurimuses osalenud õpetajad olid teadlikud loovuse ja mänguoskuste arendamise vajalikkusest ning enamjaolt töid ka asjakohaseid näiteid. Uurimuse käigus selgus, et üks õpetaja kümnest on rühmas tegevuste planeerimisel mängulisel tegevused eraldanud õppetegevustest. Eelnevast saab järeldada, et õpetajaid, kes õppetööd mänguliselt läbi ei vii, on veel. See aga tähendab, et antud teemat tuleks ka edaspidiselt käsitleda ning arendada õpetajate teadlikkust loovuse ja mänguoskuste arendamise vajalikkusest ning võimalikest läbiviidavatest tegevustest.

Töö praktiline väärtus

Varasematest uurimustest on selgunud, et lasteaiõpetajad peavad loovuse ja mänguoskuste arendamist koolieelses eas vajalikuks. Käesolevas uurimuses keskenduti põhjustele, miks lasteaiõpetajad peavad loovuse ja mänguoskuste arendamist koolieelses eas lastel vajalikuks ning millisena kirjeldatakse lasteaias läbiviidavaid tegevusi. Uurimuse käigus selgusid mitmed põhjused, miks on eelkooliealiste laste loovuse ja mänguoskuste arendamine vajalik ning uurimus annab õpetajale võimaluse kasutada õppetöö planeerimisel uurimistöös toodud konkreetseid näiteid tegevustest, mis arendavad loovust või erinevaid mänguoskusi.

Uuringu kitsaskohad ja edasised soovitused

Uuringu tulemused kehtivad uurimuses osalenud õpetajate kohta ning valimi suuruse tõttu ei saa teha teemakohaseid üldistusi. Korrates sarnast uurimust tuleks arvestada võimalusega

moodustamaks suurem valim, et oleks võimalik teha üldistatavaid järeldusi. Siiski annab käesolev uurimus ülevaate õpetajate arvamustest ning kirjeldatavatest tegevustest.

Käesolev uurimus tugineb õpetajate kirjeldustele, miks on loovuse ja mänguoskuste arendamine vajalik ning milliseid tegevusi erinevates rühmades loovuse ja mänguoskuste arendamiseks läbi viiakse. Korrates sarnast uurimust on võimalik teha töö raames lisaks intervjuudele ka vaatlusi, mille järel teha järeldusi, kas tegevused olid asjakohased ning loovust ja mänguoskusi arendavad.

Tänuõnad

Täna uurimuses osalenuid nõusoleku ja intervjuudel osalemise ning juhendajat töö kirjutamisel suunamise ja abistamise eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas nende akadeemiliste tavadega.

Laura Laine

19.05.2022

Kasutatud kirjandus

- Amabile, T., M. (1989). *Growing up Creative*. C.E.F. Press. Buffalo N.Y.
- Berliner, D. C. (1988). Implications of studies on expertise in pedagogy for teacher education and evaluation. *New directions for teacher assessment*, 39–68.
- Brotherus, A., Hytönen, J., & Krokfors, L. (2001). Õpetamine esi- ja algõpetuses. *Esi- ja algõpetuse didaktika* (lk 98-145). Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Bruner, J. S. (1972). Nature and uses of immaturity. *American Psychologist*, 27(8), 687–708.
- Cheng, P., & Stimpson, P. (2004). Articulating contrasts in kindergarten teachers` implicit knowledge on play-based learning. *International Journal of Early Years Education*, 41, 339-352.
- Coleman, J.S. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95-120.
- Csikszentmihalyi, M. (1996). *Creativity: The Work and Lives of 91 Eminent People*, HarperCollins.
- Danniels, E., & Pyle, A. (2018). *Defining Play-based Learning*. University of Toronto.
- Dere, Z (2019). Investigating the Creativity of Children in Early Childhood Education Institutions. *Universal Journal of Educational Research*, 7(3), 652-658.
- Dudek, S. Z., & Strobel, M. G. (1993). Cumulative and proximal influences on the social environment and children`s creative potential. *Journal of Genetic Psychology*, 154(4), 487-500.
- Dunn, L., Morgan, C., O`Reilly, M., & Parry, S. (2004). *The Student Assessment Handbook*. London: RoutledgeFalmer.
- Eberle, S.G. (2011). *Playing with the Multiple Intelligences. How Play Helps Them Grow*. Külastatud aadressil <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ985547.pdf>.
- Feldhusen, J. F. (1999). Giftedness and Creativity. *Encyclopedia of creativity*. San Diego: Academic Press.
- Fenzi, T., & Mayring, P. (s.a.). *QCAmap – a software for Qualitative Content Analysis*. Külastatud aadressil <https://www.qcamap.org>.
- Fesshea, E., & Pyle, A. (2016). Conceptualizing play-based learning from the kindergarten teacher`s perspective. *International Journal of Early Years Education*. 361-377.
- Fisher, J. (2008). *Starting from the child*. Maidenhead: Open University Press.

- Fleer, M. (2018). Pedagogical positioning in play – teachers being inside and outside of children's imaginary play. Murray, J. (Eds.). *Early Childhood Pedagogies. Creating Spaces for Young Children to Flourish*, pp. 87 – 100. UK: Routledge.
- Goleman, D., Kaufman, P., & Ray, M. (1992). *The Creative Spirit*. New York: Penguin.
- Graneheim, U.H., & Lundman, B. (2003). *Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness*. Rootsi: Umea University.
- Guilford, J. P. (1950). Creativity. *American Psychologist*, 5(9), 444-454.
- Hansen, K., Kaufmann, R., & Walsh, K. (2003). *"Hea alguse" lasteaegade programm*. Tartu: Tartumaa.
- Hidayah, A. F. (2020). *The Effect of Pop Up Book Activities On Group A's Early Childhood Creativity*. Universitas Muhammadiyah Surakarta.
- Heinla, E. (2008). Loovuse areng. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 238-244). Tartu: TÜ Kirjastus.
- Heinla, E. (2004). Unustatud loovus. Külastatud aadressil <http://haridus.opleht.ee/Arhiiv/092004/lugu2.pdf>.
- Kallas, E. (2015). *Loovustehnikad. 99 viisi ideed-e leidmiseks*. Tartu: Ecoprint.
- Kalmus, A., Linno, V., ja Masso, A. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2008). Riigi teataja. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>.
- Kool, K. (2018). *Loova mõtlemise nelja komponendi seose avaldumine 6.-8. klassi õpilaste käsitöö ja kodunduse tundide ajal Tartu linna koolide näitel*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Kööra, K. (2012). *Koolieelsete lasteasutuste õpetajate ja lastevanemate arusaamad väärtuskasvatusest*. Bakalaureuseöö. Tartu Ülikool.
- Lagerspetz, M. (2017). *Ühiskonna uurimise meetodid. Sissejuhatus ja väljajuhatus*. Tallinn: TLÜ Kirjastus.
- Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk.
- Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk.
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2014). Intervjuu. Külastatud aadressil: <https://samm.ut.ee/intervjuu>.

- Lukas, E. (2014). *Lasteaiaõpetajate arvamused lauamängude kasutamisest õppetegevustes lastega*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Maslov, K. (2018). Laste mäng ja kujutlusvõime. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 6(1), 215-219.
- Neudorf, E., Ugaste, A., Tuul, M., Miksen, R. (2017). Lasteaiaõpetajate uskumused seoses laste üldoskuste arendamisega riikliku õppekava alusel: lisaseletus lasteaia koolistumise põhjustele. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 5(2), 54-79.
- Nicholson, J., Shimpi, P. M., Kurnik, J., Carducci, C., Jevgiovki, M. (2014). Listening to Children's Perspectives on Play Across the Lifespan: Children's Right to Inform Adults' Discussions of Contemporary Play. *International Journal of Play*, 3(2), 135-156.
- Niilo, A., & Kikas, E. (2008). Mäng. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 122-123, 128, 131, 133). Tartu: TÜ Kirjastus.
- Nugin, K. (2013). Keskkonna loomine. K. Nugin (Toim), *Üldõpetuse rakendamine lasteaias* (lk 84-96). Tartu: AS Atlex.
- Pahk, K. (2017). *Lasteaiaõpetajate arvamused sotsiaalsete oskuste arendamisviiside kohta lasteaias*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Piaget, J. (1951). Play, Dreams and Imitation. Külastatud aadressil: http://web.media.mit.edu/~ascii/papers/piaget_1952.pdf.
- Ponti, G. (2008). A Flexible School for Early Childhood Education in Italy. Külastatud aadressil: <http://www.oecd.org/italy/40802232.pdf>.
- Pramling Samuelsson, I., & Asplund Carlsson, M. (2008). The Playing Learning Child: Towards a pedagogy of early childhood, *Scandinavian Journal of Educational Research*, 52(6), 623–641.
- Puusemp, H. (2018). *Lasteaiaõpetajate arvamused mängu kohta, teadmised mänguteraapiast ja mänguteraapia elementide rakendamine lastega koos mängides*. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool.
- Runco, M. A., Jaegerm G. J. (2012). The standard Definition of Creativity. *Creativity Research Journal*. 24(1), 92-96.
- Saar, L. (2016). *Loovuse arendamise võimalused muusikakoolide vanema astme eriala- ja ansambelitundides*. Publitseerimata magistritöö. Tallinna Ülikool.

- Semidor, K. (2010). Loovus, loomulikkus, looming... kunst! Koolielu Haridusportaal. Külalstatud aadressil: <https://koolielu.ee/info/readnews/35003/loovus-loomulikkuslooming-kunst>.
- Sinilaht, I. (2018). *Eelkooliealiste laste õpetajate hinnangud laste loovuse kohta*. Publitseerimata magistr töö. Tartu Ülikool.
- Smith, G. J. W., & Carlsson, I. M. (1990). *The creative process: A functional model based on empirical studies from early childhood to middle age*. International Universities Press.
- Sternberg, J. R., & Lumbart, T. I. (1999). The oncept of creativity: prospects and paradigms.
- Teder, K. (2014, 7. juuni). Lasteaias tuleb loovusele tähelepanu pöörata. *Postimees*, lk 9.
- Torquati, J., & Ernst, J.A. (2013). Beyond the Walls: Conceptualizing Natural Environments as “Third Educators”. *Journal of Early Childhood Teacher Eduvation*, 34(2), 191-208.
- Torrance, E. P. (1971). Stimulation, Enjoyment, and Originality in Dyadic Creavity. *Journal of Educational Psychology*, 62(1), 45-48.
- Torrance, E. P. (1974). *Torrance Tests of Creative Thinking. Norms and Technical Manual*. Benseville, IL: Scolastic Testing Service.
- Tropp, K., & Mägi, K. (2008). Emotsionaalne ja motivatsiooniline areng. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 122-123, 128, 131, 133). Tartu: TÜ Kirjastus.
- Ugaste, A. (2005). Laps ja mäng. Kairit Henno (Toim), *Laps ja lasteaed. Lasteaiaõpetaja käsiraamat* (lk 154 - 171). Tartu: Atlex.
- Ugaste, A. (2017). Laps ja mäng. Kristi Kingo (Toim), *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias* (lk 201 – 210). Tartu: Atlex.
- Ugaste, A., Tuul, M., Välk, T. (2009). Mängu tähtsus lapse arengus ning mängu juhendamine. Kulderknup, E (Toim). *Üldoskuste areng koolieelses eas* (lk 44-62). Tartu: Kirjastus Studium.
- Umbleja, M. (2019). *Õpetajate arusaamad mänguoskuste kohta ja tegevused mänguoskuste arendamiseks koolieelses lasteasutuses*. Publitseerimata magistr töö. Tartu Ülikool.
- Vogt, F., Hauser, B., Stebler, R., Rechesteiner, K., & Urech, C. (2018). Learning through play – pedagogy and learning outcomes in early childhood mathematics. *European Early Childhood Education Research Journal*, 26(4), 589-603.

- Vong, K. I. (2008). Developing creativity and promoting social harmony: the relationship between government, school and parents' perceptions of children's creativity in Macao-SAR in China. *Early Years: An International Research Journal*, 28(2), 149-158.
- Võgotski, L. (2016). Laste loovus ja kujutlusvõime. Psühholoogiline ülevaade. Raamat õpetajatele. I. Tõnisson, & S. Ratso (Toim), *Laste loovus ja kujutlusvõime. Mäng ja selle osa lapse psüühilises arengus*. Tallinn: TLÜ Kirjastus.

Lisa 1

Intervjuu

Magistritöö: LASTEAI AÕPETAJATE ARVAMUSED LASTE LOOVUSE JA MÄNGUOSKUSTE ARENDAMISEST KOOLIEELSES LASTEASUTUSES

Intervjuu kava

1. Enda ja töö tutvustamine
2. Tekkivatele küsimustele vastamine*
3. Teavitamine täielikust konfidentsiaalsusest (nt nimede asendamine numbritega)
4. Loa küsimine intervjuu salvestamiseks
5. Küsimuste esitamine
6. Tänamine

Eesmärk	Uurimisküsimused	Intervjuu küsimused
		Sissejuhatus
		Kui kaua oled töötanud õpetajana?
		Mis vanusegruppidega töötamisel omad kogemust?
		Mida pead silmas õppetöö planeerimisel?
		Kui oluliseks pead loovuse ja mänguoskuste arendamist koolieelses eas? Miks?

<p>Välja selgitada:</p> <p>koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamused, mis põhjustel on eelkooliealiste laste loovuse ja mänguoskuste arendamine vajalik ning milliseid loovuse ja mänguoskuste arendamiseks mõeldud tegevusi kirjeldatakse.</p>	<p>1) Millisena kirjeldavad lasteaiaõpetajad loovuse arendamise vajalikkust?</p>	<p>1. Loovus</p>
		<p>1.1 Mis on loovus? (1)</p>
		<p>1.2 Kuidas kirjeldad lasteaiaeaalise lapse loovust ja selle arengut? Millele tuleb tähelepanu pöörata selle arendamisel? (1)</p>
		<p>1.3 Milliste tegevuste käigus on võimalik arendada lapse loovust? (1) Milliseid viise/meetodeid kasutad ise? (2)</p>
		<p>1.4 Kui oluline on akadeemiliste teadmiste kõrval lapse loovuse arendamine? Miks nii arvad (põhjenda)? (1)</p>
	<p>2) Millisena kirjeldavad lasteaiaõpetajad mänguoskuste arendamise vajalikkust?</p>	<p>2. Mäng</p>
		<p>2.1 Mis on mäng? (1)</p>
		<p>2.2 Kuidas kirjeldad lasteaiaeaaliste laste mänguoskusi ja nende arengut? Millele tuleb tähelepanu pöörata nende arendamisel? (1)</p>
		<p>2.3 Milliste tegevuste käigus on võimalik arendada mänguoskusi? (1) Milliseid viise/meetodeid kasutad ise? (2)</p>
		<p>2.4 Kui oluline on akadeemiliste teadmiste kõrval lapse mänguoskuse arendamine? Miks nii arvad (põhjenda)? (1)</p>
<p>3) Millisena kirjeldavad lasteaiaõpetajad õppetegevusi loovuse arendamiseks?</p>	<p>3. Loovus</p>	
	<p>3.1 Milliseid loovust arendavaid tegevusi oled rühmas läbi viinud? (2)</p>	
	<p>3.2 Millega ja kui tihti on tegevuste planeerimisel arvestatud, et tegevuse käigus areneks loovus? (2)</p>	
	<p>3.6 Millele pöörad tähelepanu erinevas eas laste loovuse arendamisel?</p>	

		(täpsusta nt 2-3 a, 4-5a, 6-7a) (2)
4) Millisena kirjeldavad lasteaiaõpetajad õppetegevusi loovuse arendamiseks?		4. Mäng
		4.1 Milliseid mängimise viise kasutate ise rühmas? (2)
		4.3 Kirjelda mängulist tegevust, mille käigus on lastele midagi võimalik õpetada. Mida oled ise teinud? (2) Kui tihti arvestad, et õppetöö oleks mänguline? (2)
		4.5 Millele pöörad tähelepanu erinevas eas laste mänguoskuste arendamisel? (täpsusta nt 2-3 a, 4-5a, 6-7a) (2)
		Kokkuvõtvad küsimused
		Millised võivad olla tekkivad takistused loovuse ja mänguoskuste arendamisel?
		Mida veel pead oluliseks ära mainida loovuse arendamisel? Ning mida mänguoskuste arendamisel?

Kasutatud materjal

Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2014). Intervjuu. Külastatud aadressil: <https://samm.ut.ee/intervjuu>

Lisa 2

Väljavõte transkriptsioonist

Õpetaja 7

...

M: Milliseid mängimise viise kasutate ise rühmas?

Õ: Neid on nii palju erinevaid! Toon välja need, mis kohe niimoodi meelde tulevad... mmm, no koosmäng, üksinda mängimine, loovmäng, reeglitega mäng, vabamäng, õppemängud... sealhulgas siis rollimängud, situatsioonimängud, ehitusmängud. Kas nimetasin juba piisavalt?

M: Jaa, väga hästi, nii palju tuli kohe meelde! Kirjelda mängulist tegevust, mille käigus on lastele midagi võimalik õpetada, mida oled ise teinud. Kui tihti arvestad, et õppetöö oleks mänguline?

Õ: Igapäevaselt arvestan! Õppetöö käibki läbi mängu! Esimesena tuleb praegu meelde liikumismäng, kus pidi kehaosasid näitama... ja no, samal teemal tegin ise lamineeritud pusled lastele... lauamäng... see on ju ka mänguline tegevus! Arvutamist, no liitmist ja lahutamist, õppimisime väikeste pallide ja torude abil. Kinnitasin tahvlile torud. Kui oli tehe 2+3, siis ühest torust pandi kaks palli sisse ja teisest kolm ning, eeee, all põrandal, oli kauss. Sinna pallid kukkusidki ning siis loendasime kokku, mitu on. Lahutamise tegime jälle vastupidi, osa palle tuli kausist ära võtta.

M: Väga põnevad tegevused! Millele pöörad tähelepanu erinevas eas laste mänguoskuste arendamisel?

Õ: Vanusele ju esmalt pöörangi. Mida väiksem on laps, seda rohkem ta seda.., tuge, vajab! Suuremal lapsel on juba rohkem teadmisi, kogemusi ja tegelikult ju ka oskusi. Selle kohta vist võib öelda, et, järjest iseseisvamaks.

...

Lisa 3

Väljavõtte kodeerimisest

Õpetaja 3

Õ: Ma pean ikka päris oluliseks... sellepärast, et loovus on seotud ka... loovus ei ole lihtsalt niisama, nagu paljud arvavad, et, ee, on ainult midagi kunstiga seotud. Loovus on tegelikult ka mõtlemises, probleemide lahendamises... et, eee, hakkama saamine. Kõik see tegelikult on ju loovusega seotud.

M: Jah, nii hästi. Ma järgmisena tahtsingi küsida, et mis on sinu jaoks loovus.

Õ: Mis on loovus..., no vot ongi! Mul on hästi südamelähedane, mina olen uurinud lapse joonistust... ja, ja mulle on see loovus üldse südamelähedane nagu. Aga loovus muidugi, ta on siiski ka see, et ... nagu lapsel ..., ise tegutseda, mõelda, ideed, eksole, ja teostus. Kõik need asjad kokku ka!

M: Mhm, mhm. Kuidas kirjeldad lasteaiaaegse lapse loovust ja selle arengut? Millele tuleb tähelepanu pöörata selle arendamisel?

Õ: Ma arvan, et seda loovust on vaja vahepeal tagant natuke ergutada. See ei ole lihtsalt, et mõtled, et kui laps tuleb, et no tal on see loovus olemas. Ei ole seda peab tagant natuke ergutada, et ta võibolla mingi...

M: Ja milliste teemadega?

Õ: Ma arvan, et matemaatikas, lavastusmänges...

M: Milliseid viise?

Õ: Oeh, see nõuab vastuseid ette. Mugav see, et õpetaja minna, et sa näid aitad, et mis sa...

M: Mida aga peab?

Õ: Jah, see teoreetiline protsess, kus lastel muidugi huvi ja eksole.

M: Mhm. Kuidas?

Millele tuleb tähelepanu pöörata selle arendamisel?

RQ1-2

RQ1-1

RQ1-4

RQ1-5

RQ1-1

RQ1-7

- RQ1-1: Probleemide lahendamise oskus
- RQ1-2: Toimetulek olukordades
- RQ1-3: Iseseisvus
- RQ1-4: Lahenduste leidmine erinevates olukordades
- RQ1-5: Uute ideede tekkimine
- RQ1-6: Õppimise ja arenemise soodustamine
- RQ1-7: Mõtlemine
- RQ1-8: Huvide tekkimine

▼ Category Name
+

Delete
Cancel

Lisa 4

Väljavõtte kategoriseerimisest

L	Kood	Alakategooria	Peakategooria
O O V U S	<ul style="list-style-type: none"> • Probleemide lahendamise oskus • Toimetulek erinevates olukordades 	Enesekohased oskused	Kognitiivne areng
	<ul style="list-style-type: none"> • Ideede tekkimine • Teadmiste omandamine • Katsetamine 	Õpioskused	
	<ul style="list-style-type: none"> • Väljendusoskus • Avatus • Sõbralikkus • Kaaslas(t)ega arvestamine 	Suhtlemisoskus	Sotsiaalne areng
	<ul style="list-style-type: none"> • Mõtlemisoskus • Huvide tekkimine • Iseseisvus • Julgus 	Tunnetusoskused	Emotsionaalne areng
	<ul style="list-style-type: none"> • Põhiliikumisoskused • Aktiivsus • Tants • Rütmika 	Liikumisharjumused/oskused	Füüsiline areng

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Laura Laine,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Lasteaiaõpetajate arvamused eelkooliealiste laste loovuse ja mänguoskuste arendamisest”, mille juhendaja on Irja Vaas, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Laura Laine

19.05.2022